

**Valoració de l'associació Impulso Ciudadano
al document “Un marc sociolingüístic igualitari per a la llengua catalana” dins del
marc establert pel “Pacte Nacional per la Llengua”**

LLENGÜES I CONVIVÈNCIA A CATALUNYA

SUMARI:

1. Presentació. 2. El català com a llengua pròpia i preferent. 3. La situació demogràfica i demolingüística: 1. *Coneixement i ús de la llengua.* 2. *Posició relativa del català i del castellà a Catalunya.* 3. *La transmissió intergeneracional de les llengües.* 4. *Llengua i prejudicis.* **4. La situació jurídica de la llengua catalana:** 1. *Llengua, Constitució, Estatut d'Autonomia i legislació ordinària.* 2. *Llengua i Unió Europea.* 3. *La protecció de les llengües regionals o minoritàries.* **5. Educació:** 1. *Ensenyament no universitari:* A) La importància de l'escola per al nacionalisme. B) L'exclusió del castellà com a llengua vehicular i d'aprenentatge és contrària a la Constitució. C) L'exclusió del castellà com a llengua vehicular i d'aprenentatge perjudica els alumnes castellanoparlants. D) L'escola i la modificació dels usos lingüístics de les persones i les famílies. E) El nivell de coneixement de castellà dels alumnes catalans. 2. *Ensenyament universitari.* 3. *Aprenentatge de llengües entre persones adultes.* **6. Món Socioeconòmic i sociosanitari:** 1. *El sector privat.* 2. *El sector públic.* **7. Mitjans de comunicació i cultura:** 1. *Mitjans de comunicació i oferta audiovisual:* A) Els mitjans al segle XX. B) L'oferta comunicativa i audiovisual global. 2. *Indústries culturals i suport a la cultura.* **8. El món digital. 9. Continuïtat de comunitats lingüístiques. 10. Conclusió.**

1. Presentació

El Parlament de Catalunya, al mes de setembre de 2021, va instar el Govern a promoure un pacte nacional per la llengua catalana i a encarregar un informe acadèmic sobre la situació d'aquesta llengua. Com a resposta al requeriment del Parlament, el Govern de la Generalitat va engegar el “Pacte Nacional per la Llengua” (PNL). Dins del marc d'aquest Pacte, es va presentar, al mes de febrer, el document “Un marc sociolingüístic igualitari per a la llengua catalana”¹ i es va iniciar un procés participatiu entre els mesos de març i juny, obert a institucions, grups polítics, organitzacions, entitats socials i a la població en general “que reconeixen la unitat de la llengua catalana, que comparteixen que la situació de la llengua és complexa i delicada ara mateix a Catalunya i a la resta del domini lingüístic, i que veuen la necessitat d'actuar per revertir la situació”².

¹ <https://llengua.gencat.cat/web/.content/temes/pacte-nacional-per-la-llengua/enllacos/PNL-informe.pdf>.

² Així s'indica a la pàgina Web del Pacte Nacional per la Llengua, a l'apartat “Metodologia de treball”, <https://llengua.gencat.cat/ca/pactenacionalperlallengua/metodologia-de-treball/>.

Impulso Ciudadano defensa el diàleg i sosté que a la societat catalana hi manquen espais per a l'intercanvi obert d'idees i la confrontació de plantejaments diversos. De fet, el mateix "Pacte Nacional per la Llengua" s'exclou d'aquest espai perquè, tal com s'acaba d'indicar, només aquells que comparteixen una determinada posició (unitat de la llengua catalana i consideració que la situació d'aquesta llengua és delicada) estan convidats a participar en el debat que, malgrat el seu reduccionisme, pretén arribar a allò que anomenen "Pacte Nacional". No es podrà considerar com a pacte nacional el resultat d'un projecte que exclou una part no ja de les persones, sinó dels plantejaments. Potser seria, doncs, més adient referir-se a aquest procés com a "Pacte Nacionalista per la Llengua" en comptes de "Pacte Nacional per la Llengua".

Ara bé, malgrat el que s'acaba d'explicar, considerem que el tema de la convivència lingüística a Catalunya té una importància cabdal i que és necessari respondre amb rigor i arguments als plantejaments nacionalistes, a la vegada que es proposa una alternativa de convivència entre llengües a Catalunya, una alternativa basada en el respecte i la garantia dels drets lingüístics de les persones.

El propòsit d'aquest document és analitzar l'informe "Un marc sociolingüístic igualitari per a la llengua catalana" i aportar dades i anàlisis complementàries des d'una perspectiva que parteixi del respecte al marc constitucional, de l'oficialitat tant del castellà com del català i de l'aranès, de la garantia dels drets lingüístics de les persones i del fet que Catalunya és una societat on una majoria dels ciutadans tenen el castellà com a llengua materna, a la vegada que un nombre molt significatiu de catalans tenen com a llengua materna el català. Aquests fonaments han de ser, a parer nostre, aquells sobre els quals s'ha de construir la convivència lingüística a Catalunya.

2. El català com a llengua pròpia i preferent

El 30 de setembre de 2021, el Ple del Parlament de Catalunya va aprovar la resolució 102/XIV³ sobre l'orientació política general del Govern. El punt 87 d'aquesta resolució insta el Govern a promoure un pacte (que anomena "nacional") que proporcioni el màxim suport social i institucional al desenvolupament de les polítiques necessàries pel que fa a l'ús i el coneixement de la llengua catalana i que faci del català un instrument de

³ BOPC de 13 d'octubre de 2021.

coneixement i cohesió social. La resolució inclou altres mesures lligades a la defensa del català al sector audiovisual, l'establiment de quotes de producció en llengua catalana, el reconeixement del català com a llengua oficial de la Unió Europea, que el català sigui un requisit en la provisió de places de l'Administració de Justícia a Catalunya i vetllar perquè el sistema educatiu respongui plenament a la normativa en matèria lingüística, entre altres mesures.

Aquesta resolució és el fonament del PNL, un projecte que lidera el govern de la Generalitat i dins del qual s'ha elaborat el document "Un marc sociolingüístic igualitari per a la llengua catalana" (UMSILC), que es va presentar el 22 de febrer i que servirà de base per a una fase de deliberació amb participació ciutadana i d'entitats que es portarà a terme entre els mesos de febrer i maig de 2022.

Impulso Ciudadano hi participa mitjançant aquest document que analitzarà l'UMSILC dins del marc general del PNL i allò que implica.

Des de la nostra perspectiva, el PNL i el UMSILC no són eines que puguin servir per trobar un autèntic consens dins de Catalunya al voltant de la llengua, en la mesura que la seva concepció reflecteix només la perspectiva nacionalista sobre la realitat catalana; un plantejament polític que, malgrat ser majoritari dins del Parlament de Catalunya, deixa fora a un nombre significatiu de catalans i és incompatible amb la participació en el projecte comú espanyol del qual, tant el govern de la Generalitat i la resta d'institucions, com els ciutadans catalans en som part.

La consulta de la Resolució 102/XIV, que és la base del Pacte, evidencia aquest plantejament nacionalista, en el fet que hi és explícita la voluntat de creació d'un estat independent al territori de la comunitat autònoma de Catalunya i es considera que els residents a Catalunya constitueixen un subjecte titular del dret d'autodeterminació en el sentit de dret a la secessió del territori⁴. El català es converteix en una eina fonamental de construcció nacional. Així, esdevé l'única llengua "de cohesió", de tal manera que l'extensió, no només del seu coneixement, sinó també del seu ús, constitueix un objectiu prioritari. El PNL permet apreciar això amb molta claredat, tal i com veurem en aquest document.

⁴ *Vid.* els núm. 2 i 3 de l'esmentada Resolució: "El Parlament de Catalunya expressa la seva voluntat de culminar el camí cap a la república catalana (...)" i "El Parlament de Catalunya, escoltant i recollint els consens de país, comparteix: a) Que el dret a l'autodeterminació és la via democràtica per a la resolució del conflicte polític entre Catalunya i l'Estat espanyol".

Des de la nostra perspectiva, aquest plantejament no és compatible amb el marc de convivència de les diferents llengües a Catalunya que es defineix a la Constitució, on s'estableix l'oficialitat del castellà a tota Espanya. Aquesta oficialitat no exclou la d'altres llengües quan així ho decideixi cada Comunitat Autònoma en el seu àmbit. A Catalunya, aquesta possibilitat ha estès el caràcter de llengua oficial, més enllà del castellà, al català i a l'aranès, encara que en el cas de l'aranès amb certes particularitats⁵. Aquí farem referència quan correspongui a la situació de l'aranès, però per tal d'evitar reiteracions i constants matisos, ens ocuparem de manera principal de les relacions entre les dues llengües que comparteixen oficialitat amb plena igualtat a tot el territori de Catalunya: el castellà i el català, malgrat que, com s'acaba d'indicar, també hi haurà referències a l'aranès i també a d'altres llengües que no són oficials a Catalunya.

És per això que el plantejament de l'UMSILC és erroni. No és correcte dissenyar un pacte per a una de les llengües oficials a Catalunya sense considerar les relacions amb les altres llengües oficials. A més, les relacions han de basar-se en la igualtat entre les llengües oficials, sense que això obstaculitzi les polítiques de promoció d'alguna d'elles quan es trobi justificat, però sense que sigui constitucionalment admissible dotar de preferència automàtica i sistemàtica a una d'aquestes llengües⁶. Aquesta errada de base afecta a tot el document, tal com veurem a continuació.

Així, ja a la pàgina 7 ("Presentació") es "descriu el català com a eina de cohesió en una societat plena de llengües". L'afirmació no és correcta, ja que no podem situar com a eina de cohesió només a una de les llengües oficials. Tal com hem vist, són les dues llengües oficials, català i castellà aquelles que han de ser vistes com a eines de cohesió⁷. No es pot afirmar que el català és eina de cohesió "en una societat plena de llengües" sense diferenciar entre aquelles llengües que són oficials (el castellà, juntament amb el català) i la resta de llengües que es parlen a Catalunya.

L'exclusió del castellà es confirma a la p. 9 (Introducció i resum executiu) on podem llegir que "la nostra atenció se centra específicament en la llengua catalana, però moltes

⁵ Vid. art. 36 de l'estatut d'autonomia de Catalunya.

⁶ Vid. el FJ 14 de la Sentència del TC (Pleno) 31/2010, de 28 de juny, ECLI:ES:TC:2010:31, <http://hj.tribunalconstitucional.es/es-ES/Resolucion/Show/6670>: "La definición del catalán como "la lengua propia de Cataluña" no puede suponer un desequilibrio del régimen constitucional de la cooficialidad de ambas lenguas en perjuicio del castellano (...) Toda lengua oficial es, por tanto -también allí donde comparte esta cualidad con otra lengua española-, lengua de uso normal por y ante el poder público. También, en consecuencia, lo es el castellano por y ante las Administraciones públicas catalanas, que, como el poder público estatal en Cataluña, no pueden tener preferencia por ninguna de las dos lenguas oficiales".

⁷ I també l'aranès, si més no a la Vall d'Aran, perquè la seva oficialitat al conjunt de Catalunya presenta particularitats, tal com hem assenyalat.

de les consideracions d'aquest informe són traslladables a la situació de l'occità aranès, l'altra llegua històrica patrimonial de Catalunya, i en certa manera, a la llengua de signes catalana”.

Aquesta afirmació és problemàtica des de diversos punts de vista. En primer lloc, tal com hem vist, perquè exclou l'altra llengua oficial a Catalunya, però a més perquè considera el català i l'occità com a llengües històriques “patrimoniales” de Catalunya. El concepte de llengua patrimonial hauria de ser explicat perquè no s'entén que es vol dir amb “patrimonial”. Patrimoni fa referència a la propietat (real o figurada) i no és una idea que s'acomodi amb facilitat a les llengües. Podríem dir que tant una com l'altra llengua són llengües pròpies de Catalunya, en el sentit que tenen una connexió històrica significativa amb el territori de Catalunya, però això passa també amb el castellà, que ha estat emprat a Catalunya des de fa segles, i que si no té la consideració de llengua pròpia de Catalunya és perquè no té sentit aquesta caracterització en relació amb la llengua que és oficial a tot l'Estat i, per tant, pròpia a tot el seu territori, Catalunya inclosa⁸. En qualsevol cas, del fet que el català sigui llengua pròpia de Catalunya no es pot derivar cap tractament preferent del català, perquè tant el castellà com el català són oficials a Catalunya.

D'altra banda, el concepte de “llengua patrimonial” hauria -com s'ha avançat- de ser explicat. De fet, el català, amb aquest mateix nom, és llengua oficial també a Balears i llengua pròpia e històrica d'Aragó⁹. També amb el nom de valencià és llengua oficial a la Comunitat Valenciana. Aquesta referència a “patrimonial”, vol dir que d'alguna manera, Catalunya gaudeix de preferència en la relació amb la llengua catalana respecte a altres comunitats autònomes? Trobem que aquesta no és la via d'enfortir les relacions amb altres Comunitats i de millorar la convivència dins d'Espanya. Ja que parlem de llengua, tinguem cura amb les paraules.

⁸ El concepte de llengua pròpia ha de ser entès en el sentit de què les comunitats autònomes no poden establir com a oficial qualsevol llengua. Només poden decidir l'oficialitat de les llengües que siguin pròpies; és a dir, amb connexions històriques amb la comunitat autònoma. L'article 3 de la Constitució estableix que el castellà és la llengua espanyola oficial de l'Estat i que “la resta de llengües espanyoles seran també oficials a les respectives comunitats autònomes, d'acord amb els seus Estatuts”. Això implica que només les llengües espanyoles poden ser declarades oficials per les comunitats autònomes, que han de limitar-se a declarar oficials les llengües que siguin pròpies de la comunitat (*vid.* STC 82/1986, de 26 de juny, ECLI:ES:TC:1986:82, FJ núm. 4: “Los Estatutos contienen, de esta suerte, mandatos a las correspondientes Instituciones autonómicas para regular la cooficialidad de las lenguas propias de las respectivas Comunidades Autónomas”). *Vid.* també la STC 31/2010, de 28 de juny, ECLI:ES:TC:2010:31, FJ núm. 14: “El carácter propio de una lengua española distinta del castellano es, por tanto, la condición constitucional inexcusable para su reconocimiento como lengua oficial por un Estatuto de Autonomía”.

⁹ Art. 2 de la Llei aragonesa 10/2009, de 22 de desembre, d'ús, protecció i promoció de les llengües pròpies d'Aragó, *BOE*, 4-II-2010.

De la mateixa manera, també s'ha de matisar l'afirmació de la p. 11 en el sentit que cal garantir “en primer terme la plenitud de funcions públiques del català i un domini generalitzat i equivalent de les llengües oficials i la possibilitat de viure-hi sense limitacions”.

Aquesta idea és correcta, en la seva primera part, si entenem que la plenitud de funcions públiques s'estén també al castellà, ja que no es pot excloure de l'àmbit públic una de les llengües oficials a Catalunya. Amb aquest afegit la proposta del text podria ser acceptada. Planteja més problemes l'afirmació que s'ha d'assegurar “la possibilitat de viure-hi sense limitacions”; és a dir, “s'ha de poder viure en català amb plena normalitat” (p. 10).

Es tracta d'una idea que es repeteix des de determinats plantejaments nacionalistes, que pretenen que sigui possible viure a Catalunya sense tenir contacte més que amb la llengua catalana. Si el fet de viure en català amb plena normalitat es vol entendre en aquest sentit, no és un plantejament correcte, ja que la societat catalana és bilingüe, en el sentit que tant el castellà com el català són llengües no només oficials, sinó també utilitzades de manera habitual per la població, que té la primera (el castellà) com a materna de més de la meitat de les persones que viuen a Catalunya. La pretensió de viure plenament en català, sense contacte amb el castellà pot respondre als objectius nacionalistes, però no es correspon ni amb la realitat de la societat catalana ni amb la posició del castellà com a llengua oficial a Catalunya.

És més, la configuració constitucional de la cooficialitat, tal com ha estat interpretada pel Tribunal Constitucional, implica la convivència de totes les llengües oficials (i, per això la necessitat que el sistema educatiu garanteixi a tothom el ple coneixement de totes elles). És a dir, Espanya no segueix el model d'altres països que parteixen d'una divisió entre comunitats lingüístiques que a Espanya no es contempla. La pretensió de “viure plenament en català” és, per tant, aliena al nostre marc de convivència i caldria que el document especifiqués que s'entén per “viure en català amb plena normalitat”.

3. La situació demogràfica i demolingüística

1. Coneixement i ús de la llengua

La desigualtat entre les diferents llengües oficials que hem comentat a l'epígraf anterior, arrelada en el fet que una es considera pròpia i l'altra, no (en el, erroni, sentit que s'ha indicat a l'apartat 2) incideix en el plantejament de tot el document. En l'apartat de la

situació demogràfica i demolingüística es presenta com una dificultat l'arribada a Catalunya de persones provinents de la resta d'Espanya i d'altres països. Es destaca aquí -i sembla que com a problema- que la majoria dels nouvinguts són parlants de castellà. Això ha afectat el que s'anomena "procés inacabat d'inclusió social i de recuperació de la llengua catalana". És convenient aturar-se un moment a la valoració que es fa a l'informe d'aquesta situació que, de tota manera, no fa més que reflectir plantejaments comuns i coneguts del nacionalisme.

L'informe reconeix que la "població de llengua inicial catalana s'ha mantingut relativament estable en termes absoluts". La realitat és que hi ha un creixement d'aquesta població¹⁰, però fins i tot si no fos més que una estabilitat en termes absoluts, a més d'avenços en la transmissió intergeneracional i en l'aprenentatge escolar (p. 11), s'hauria d'explicar on es troba la dificultat o el problema. Si aquelles persones que tenen com a llengua inicial el català la mantenen, tenen dret a utilitzar-la, és la llengua que es fa servir a l'escola i, per tant, el nombre de persones que coneixen el català supera significativament el de persones que tenen aquesta llengua com materna, on és el problema?

El mateix document ho raona: el problema és el retrocés percentual de l'ús de la llengua catalana. L'informe també parla del retrocés en el coneixement de la llengua, però, tal com veurem una mica més endavant, aquesta darrera apreciació ha de ser matisada. Si ara ens fixem en el retrocés percentual de l'ús de la llengua, ens adonarem que el que es persegueix és que l'ús del català s'incrementi dins de la població que no té el català com a llengua materna. Això, per tant, implicarà una disminució en l'ús d'altres llengües a Catalunya diferents del català.

Considerem que el que un poder públic desenvolupi polítiques orientades a què les persones canviïn la llengua que fan servir no està justificat en cap cas, però, si una d'aquestes llengües és una llengua oficial, com el castellà a Catalunya, no hi ha encaix constitucional per a aquestes polítiques. Les administracions han d'afavorir el coneixement de les llengües oficials i el sistema educatiu ha de garantir el seu domini a

¹⁰ D'acord amb les dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT), la població de llengua inicial catalana era de 2.036.200 persones l'any 2003 (<https://www.idescat.cat/indicadors/?id=anuals&n=10364&lang=es&t=200300>); 1.949.500 persones al 2008 i és de 2.010.400 persones al 2018 (<https://www.idescat.cat/pub/?id=eulp&n=3170>). A començament del segle XX, però, la població total de Catalunya no arribava als dos milions d'habitants, de tal manera que fins i tot assumint que el 100% de la població tingués el català com a llengua materna, hi hauria un creixement absolut des de llavors fins a l'actualitat en el nombre de parlants de la llengua catalana.

tots els alumnes¹¹, i també poden portar a terme polítiques de promoció de la producció literària, artística o l'oferta cultural en qualsevol llengua que es consideri convenient protegir, però hauria de descartar-se que la finalitat d'aquestes polítiques sigui canviar les llengües utilitzades per la població. Si estem parlant de l'ús privat de la llengua, hauria de ser evident que qualsevol interferència dels poders públics no seria legítima. I si parlem de l'ús oficial de les llengües, cap d'aquelles que siguin oficials ha de ser postergada. Les administracions han de fer servir totes les oficials i els ciutadans han de poder triar amb total llibertat l'oficial que prefereixen¹².

Tanmateix, a Catalunya ens hem acostumat que les polítiques públiques estiguin orientades a aconseguir un canvi en l'ús lingüístic de la població¹³. I, a més, un canvi que suposi el retrocés en la utilització d'una de les llengües oficials de Catalunya. A parer nostre, s'ha de posar fi a aquest tipus de polítiques. Afavoriment del coneixement de totes les llengües oficials i d'aquelles que es consideri convenient entre les no oficials, per descomptat que sí. Promoció de l'oferta a l'abast de la ciutadania en qualsevol llengua oficial, també, però polítiques orientades a modificar els hàbits lingüístics, no.

El propòsit del document que comentem és, no obstant, aquest: l'augment percentual de l'ús del català. Aquest propòsit s'ha de fer en perjudici de l'altra llengua oficial, el castellà, que es considera que no hauria de tenir un reconeixement oficial al mateix nivell que el català¹⁴.

2. Posició relativa del català i del castellà a Catalunya

Hem de tenir en compte que a Catalunya ja s'ha produït un canvi significatiu en els usos lingüístics de la població que cal ressaltar. Abans d'abordar aquests canvis hem de

¹¹ Vid. STC 87/1983, de 27 d'octubre, ECLI:ES:TC:1983:87, FJ. núm. 5; y STC 337/1994, de 23 de desembre, ECLI:ES:TC:1994:337, FJ. núm. 11.

¹² Vid., per exemple, una campanya de la ciutat de Nova York (Estats Units) que recorda el dret que tothom té de parlar la seva llengua, https://www1.nyc.gov/assets/cchr/images/content/YouDo_Instagram-Language.jpg

¹³ Vid., per exemple, el Preàmbul de la Llei de Política Lingüística de Catalunya (Llei 1/1998, de Política Lingüística, DOGC, 9-I-1998): "Així, el concepte de llengua pròpia aplicat a la catalana obliga els poders públics i les Instituciones de Catalunya a protegir-la, a usar-la de manera general i a promoure'n l'ús públic a tots els nivells".

¹⁴ Vid. p. 12: "La limitació de les facultats i els recursos de què disposa Catalunya per a aquest immens reptre sociocultural fan especialment difícil que puguí assegurar la inclusió social i lingüística d'un contingent immigrant tan voluminós i divers sense el suport inequívoc dels poders estatals i europeus: a diferència del català, a la Unió Europea totes les llengües de dimensions semblants són oficials al seu estat i a les institucions de la Unió i disposen almenys de la condició de *primus inter pares* entre les llengües oficials en el seu propi territori històric".

considerar una altra dada rellevant: a Catalunya la majoria de les persones que coneixen el català, el parlen, el llegeixen i l'escriuen són persones que no tenen aquesta llengua com a llengua materna. A l'apartat 5.3, tornarem sobre aquesta idea, però aquí ja cal indicar que, de les 6.372.000 persones que entenen el català, dels 6.357.000 que poden parlar-lo, dels 6.293.200 que saben llegir-lo i dels 6.232.700 que poden escriure'¹⁵, només 2.186.400 tenen aquesta llengua com a materna (*inicial*, en la terminologia de la Generalitat)¹⁶; és a dir, un 34% (35% en el cas de les persones que poden escriure en català, donat que hi ha menys persones que poden escriure'l que persones que l'entenen, saben parlar-lo i tenen la capacitat de llegir-lo).

No és gens comú que una llengua tingui més parlants que l'han après com a segon idioma que parlants nadius. Si consultem la llista d'idiomes amb més parlants del món¹⁷, trobem que entre els 33 més parlats aquesta situació només es dona amb relació a l'anglès (un 26% de parlants nadius respecte al total de persones que coneixen la llengua), el francès (un 41% de parlants nadius), l'urdú (30% de parlants nadius), l'indonesi (un 22% de parlants nadius), el suahili (un 23% de parlants nadius) i el tailandès (un 34% de parlants nadius). Com es pot apreciar, la proporció de parlants no nadius del català a Catalunya és fins i tot més gran que la del francès.

El que s'acaba d'explicar mostra que l'esforç de formació en català ha assolit l'objectiu que la pràctica totalitat de la població a Catalunya conegui la llengua, malgrat no ser la materna de la majoria de la població. Val a dir, que aquest coneixement generalitzat de les dues llengües oficials és adient, posat que a Espanya, a diferència d'allò que passa a altres països, no partim d'una divisió de comunitats lingüístiques¹⁸, sinó que, com hem vist a l'epígraf anterior, s'assumeix constitucionalment la convivència de l'espanyol, llengua oficial a tota Espanya, amb aquelles que siguin declarades oficials a les comunitats autònomes.

Tal com hem indicat, una vegada aconseguit aquest coneixement de la llengua, han de ser els ciutadans aquells que determinin en llibertat quines llengües (oficials o no oficials) desitgen fer servir al seu àmbit privat i quina de les llengües oficials utilitzen en les seves relacions amb les administracions. Com hem dit, les polítiques orientades a promoure canvis als hàbits lingüístics de les persones haurien d'estar proscrites.

¹⁵ <https://www.idescat.cat/pub/?id=eulp&n=4992>. Aquí es troben les dades de coneixement de català.

¹⁶ Les dades sobre la població segons la seva llengua inicial es troben aquí: <https://www.idescat.cat/pub/?id=eulp&n=3170>.

¹⁷ https://es.wikipedia.org/wiki/Anexo:Idiomas_por_el_total_de_hablantes.

¹⁸ És el cas de Bèlgica, per exemple.

3. La transmissió intergeneracional de les llengües

Les administracions catalanes, però, insisteixen en agressives polítiques orientades a canviar la llengua que fan servir les persones, i amb un cert èxit, tal com prova el document que comentem, on s'indica que “els avenços en la transmissió familiar de la llengua no arriben a compensar el volum de nova població no catalanoparlant”¹⁹. És a dir, es planteja com a desitjable un increment de l'ús del català dins de l'àmbit familiar (“procés d'adopció lingüística”, és com es denomina al document) que implica el desplaçament d'altres llengües familiars.

És clar que des d'una perspectiva curiosa amb la pluralitat lingüística i el respecte a les persones haurien d'examinar-se, en principi, amb preocupació, aquests fenòmens de substitució. A continuació veurem com es manifesten a Catalunya, més enllà d'allò que recull el document “Un marc sociolingüístic igualitari per a la llengua catalana”.

En primer lloc, observem que hi ha una significativa tendència que les persones s'identifiquin amb la llengua catalana malgrat no ser la seva llengua materna. Tal com hem vist, un 34% dels catalans tenen el català com a llengua materna, però un 36% declaren que és la seva llengua d'identificació. A més, un 6,9% de la població declara que el català és, juntament amb el castellà, llengua d'identificació. Això implica que un 43,5% dels catalans s'identifiquen amb la llengua catalana, malgrat que només per a un 34% és la seva llengua materna.

En el cas del castellà, un 55,5% de la població té el castellà com a llengua materna, però només un 46,6 declara que és la seva llengua d'identificació, un percentatge que puja fins al 53,5% si afegim aquelles persones que consideren com a llengües d'identificació tant el castellà com el català. És a dir, hi ha un 2% de la població que malgrat tenir el castellà com a llengua materna no la considera com a llengua d'identificació, ni en solitari ni juntament amb el català.

Creiem que és una dada significativa. Des de la nostra perspectiva, i tot posant sempre, en primer lloc, la llibertat de les persones en aquest àmbit, veuríem de manera positiva un increment dels catalans que s'identifiquen amb les dues llengües oficials, però observem que només aquells que tenen com a llengua materna el castellà amplien la seva identificació envers la llengua catalana, mentre que entre els que tenen com a llengua

¹⁹ Vid. p. 30.

materna el català no sembla que hi hagi aquest procés d'acollida de l'altra llengua dels catalans.

També les dades respecte a la llengua habitual són interessants. Aquí observem que un 43,5% dels catalans tenen com a llengua habitual el català (només català o català juntament amb castellà), és a dir, un 9,5% per damunt d'aquells que tenen el català com a llengua inicial. En el cas del castellà, però, tenen aquesta llengua com habitual un 56% (si sumem aquells que tenen només el castellà com llengua habitual, un 48,6%, i aquells que tenen el castellà i el català, un 7,4%). És a dir, pràcticament el mateix nombre de persones que tenen el castellà com a llengua materna. Es confirma així un moviment de desplaçament des del castellà fins al català, tant com a llengua habitual com en la seva condició de llengua d'identificació.

En aquest sentit, és especialment cridanera la dada que aporta el document que comentem a la pàgina 29, on indica que un 22,6% de la població té progenitors de llengua inicial catalana, però que el 38,4% de la població fa servir el català amb els seus fills. És a dir, persones que tenen com a llengua materna una diferent del català renuncien a fer servir aquesta llengua amb els seus fills per utilitzar el català. Això es confirma amb dades provinents d'altres fonts. Així, per exemple, a l'estudi *Els usos lingüístics als territoris de llengua catalana*²⁰ veiem que a Catalunya, amb dades del període 2013-2015, parlaven català amb els seus fills un 37,3% de la població, i un 7,7% parlava català juntament amb “una altra llengua principal”.

Les dades mostren, per tant, que hi ha una substitució del castellà pel català com llengua parlada amb els fills. Una substitució que s'ha quantificat en mig milió de persones i que des del nacionalisme s'ha valorat positivament²¹. Des de la nostra perspectiva, s'hauria d'estudiar quins són els motius que fan que la llengua que es fa servir amb els fills sigui una diferent de la materna del progenitor, més considerant que aquesta llengua materna és oficial. Haurem de tornar sobre aquest punt a l'epígraf 4 i, en qualsevol cas, s'han de

²⁰ Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya, 2019, p. 53. Vid. també J. Torres i Pla, “L'ús familiar i la transmissió lingüística intergeneracional”, E. Querol (coord.), *Llengua i Societat als territoris de parla catalana a l'inici del segle XXI*, Secretaria de Política Lingüística del Departament de la Vicepresidència de la Generalitat de Catalunya, 2007, pàg. 40-63, p. 42, on s'indica que el 45,3% de la població utilitza només o sobretot català a la seva llar. Un 9,1% més para català juntament amb altra llengua.

²¹ Vid., per exemple, la nota de premsa del Govern de la Generalitat amb relació a la presentació de l'Enquesta d'usos lingüístics de la població de l'any 2018 (<https://govern.cat/salaprensa/notes-premsa/369122/percentatges-coneixements-catala-acosten-progressivament-als-abans-gran-onada-migratoria>), on es ressalta el creixement del nombre de persones que parlen en català amb els seus fills, malgrat no fer-ho amb els propis progenitors. La dada del mig milió de castellanoparlants que havien canviat de llengua es troba a l'article de R. Garcia i Aranzueque, “Jenifer, el català et necessita”, a *El Punt Avui*, 25-IX-2011, <http://www.elpuntavui.cat/societat/article/456707-jenifer-el-catala-et-necessita.html>.

rebutjar les polítiques orientades a què les persones canviïn la llengua que fan servir, especialment, la que fan servir a la llar.

4. Llengua i prejudicis

Sense encara deixar aquest apartat, també s'ha de comentar que a l'anàlisi demogràfica i demolingüística s'aprecia una vinculació entre població no catalanoparlant i pobresa. Així s'indica:

“D'altra banda, hem de tenir en compte que el model econòmic és determinant a l'hora d'atreure fluxos migratoris amb unes característiques socioculturals determinades. Un model econòmic, com el nostre, que descansa en la precarietat dels sous i en la productivitat baixa, ofereix més riscos de segregació social i, per tant, lingüística. En aquest sentit, cal prestar atenció sobretot a les zones geogràfiques i els sectors socials en què l'accés al coneixement i l'ús del català és més deficitari, especialment en el gruix de població arribada més recentment, un flux que es manté any rere any”.

És a dir, s'ha de presumir que la població que té el seu origen a l'emigració (inclosa aquella que prové d'altres parts d'Espanya i que, en un sentit estricte, no es podria catalogar com a “immigració”) té un nivell social i econòmic per sota de la població autòctona i s'estableix una vinculació entre ús menys intens del català i baix nivell socioeconòmic (“cal parar atenció sobretot a les zones geogràfiques i els sectors socials en què l'accés al coneixement **i l'ús del català** és més deficitari”, negreta afegida). Haurem de tornar sobre aquesta idea a l'epígraf 5.

En definitiva, l'anàlisi demogràfic i demolingüístic sembla orientat a establir una preferència del català sobre el castellà, promoure la reducció en la utilització d'aquest i a establir una correlació entre baix ús del català i baix nivell socioeconòmic. Per les raons que ja hem exposat, aquests són propòsits no només inconstitucionals, sinó també il·legítims.

4. La situació jurídica de la llengua catalana

1. Llengua, Constitució, Estatut d'Autonomia i legislació ordinària

Ja hem avançat que el plantejament del document no respon al marc constitucional d'articulació de les llengües a Espanya. A l'apartat dedicat a l'anàlisi de la situació jurídica de la llengua catalana es confirma que el document es troba fora del marc constitucional.

Així, és molt clar el que es pot llegir a la p. 13.

“En definitiva, en el marc de la Constitució de 1978, el règim lingüístic autonòmic aspirava a compensar el desequilibri favorable a la llengua oficial de l'Estat amb el reforçament del caràcter *primus inter pares* de la llengua pròpia del territori, amb la finalitat que pogués aspirar a ser la llengua comuna de cohesió social en el seu espai històric”.

Com ja s'ha explicat aquest plantejament que suposa que el català gaudeix d'alguna mena de “supraoficialitat” a Catalunya (*primus inter pares*) no és compatible amb el disseny constitucional, tal com fa explícit el mateix document, que reconeix que no és el que es deriva de la Constitució. Ara bé, hem de dir que la diagnosi que es fa al document no és correcta.

D'acord amb aquest estudi, va ser l'evolució de la jurisprudència, i especialment la STC 31/2010 la que va canviar un camí que hauria de ser diferent. Sembla que els autors del document defensen que la Constitució de 1978 hauria de ser reinterpretada de tal manera que el paper de la llengua catalana, tant a Catalunya com al conjunt d'Espanya, hauria de ser diferent del que ara és. Pel que fa a Catalunya, ja s'ha fet esment de la voluntat que el català sigui *primus inter pares* a Catalunya. Pel que fa a la posició del català al conjunt d'Espanya, podem llegir a la p. 12 que “no es garanteix constitucionalment una posició d'igualtat o condicions d'equitat respecte de l'estatut oficial de la llengua castellana, més forta demogràficament i **única associada a l'Estat**” (negreta afegida).

L'anàlisi no és correcta, tal com veurem a continuació.

En primer lloc, no hi ha base per sostenir que la Constitució de 1978 prefigurava una evolució cap a un paper creixent del català (i, per tant, decreixent del castellà). El document afirma que “en el marc de la Constitució de 1978, el règim lingüístic autonòmic aspirava...”. El primer que cal dir és que no s'entén com un règim lingüístic pot aspirar a res. De fet, el règim lingüístic autonòmic ni tan sols existia en el moment en el qual es va aprovar la Constitució (si fem abstracció de les normes que poguéssim trobar a la

regulació de la preautonomia) i, en qualsevol cas, aquest règim ha de ser sempre conforme amb les exigències constitucionals. No es tracta que la Constitució i la seva interpretació s'ajustin a la regulació catalana, sinó que la regulació autonòmica s'ajusti a la Constitució. En segon lloc, no és cert que l'equiparació entre llengua catalana i castellana, en tant que ambdues són oficials, sigui una novetat introduïda per la STC 31/2010. El Tribunal Constitucional sempre ha mantingut, per exemple, que l'oficialitat d'una llengua implica que ha de ser utilitzada amb normalitat al sistema educatiu²² i en cap cas ha admès que una llengua cooficial pugui tenir aquest estatus de "*primus inter pares*" al que es refereix el document. Una altra cosa és que el plantejament nacionalista fos des del començament el de superar els límits constitucionals per la via de fet de tal manera que, com aquí es pretén, la Constitució hagi de ser interpretada d'acord amb la normativa autonòmica, però es tracta d'un plantejament al qual li manca fonamentació i que no pot suposar ni condicionaments al conjunt de l'Estat ni limitació de drets dels catalans.

En tercer lloc, tampoc no és cert que l'única llengua que estigui associada a l'Estat sigui la castellana. L'oficialitat del català és possible per la previsió en aquest sentit de l'article 3 de la Constitució i s'estableix a l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, que és una norma estatal i cal no oblidar que totes les institucions autonòmiques són constitucionals i, per tant, també estatals. No hi ha confrontació entre l'Estat i la comunitat autònoma ja que el primer és el tot i la segona una part.

Fins i tot, si reduïm la consideració de l'Estat que de vegades s'anomena "Estat central", oposat al conjunt de comunitats autònomes, veurem que, malgrat que el català no és oficial més que a Catalunya i a les Illes Balears, això té incidència al conjunt de l'Estat. En primer lloc, perquè també l'administració estatal amb seu a Catalunya ha de respondre al bilingüisme (trilingüisme, de fet) que estableix l'Estatut d'Autonomia, però és que, a més, també part de l'administració central fora de Catalunya respon a aquest bilingüisme, ja que, per exemple, el català es pot fer servir al Senat i no és estrany que les pàgines web dels diferents Ministeris es publiquin també en català, almenys en part. Es pot discutir

²² Vid. per exemple, STC 6/1982 de 22 de febrer (ECLI:ES:TC:1982:6, FJ núm. 10: "Es forzoso, por tanto, concluir, siguiendo la doctrina que exponemos en los puntos 3, 4 y 5 de estos Fundamentos, que la Alta Inspección puede ejercerse legítimamente para velar por el respeto a dichas normas estatales y, por consiguiente, también para velar por el respeto a los derechos lingüísticos (entre los que cuales está, eventualmente, el derecho a conocer la lengua peculiar de la propia Comunidad Autónoma) y en particular el de recibir enseñanza en la lengua del Estado") y la STC 337/1994, de 23 de diciembre (ECLI:ES:TC:1994:337, FJ núm. 10: "no cabe olvidar que el deber constitucional de conocer el castellano (art. 3.1 C.E.) presupone la satisfacción del derecho de los ciudadanos a conocerlo a través de las enseñanzas recibidas en los estudios básicos").

sobre si la presència del català en les institucions centrals de l'Estat hauria de ser més gran, però no es pot afirmar que l'única llengua associada a l'Estat és el castellà.

O sigui, que la diagnosi que es fa al document no és correcta. Tanmateix, això no impedeix que es puguin fer propostes de canvi. En aquest sentit, es pot plantejar una reforma constitucional relacionada amb la qüestió de l'oficialitat de les llengües, però en aquest punt s'ha d'advertir que una reforma de l'article 3 de la Constitució s'hauria de fer mitjançant el procediment més complex que preveu la Constitució per als articles nuclears d'aquesta, un procediment que exigeix majories reforçades, dissolució de les cambres, confirmació de la reforma per les cambres que surtin de la nova elecció i referèndum per a l'aprovació final.

Per descomptat, es pot promoure aquest procediment de reforma constitucional, però per tal de valorar la proposta haurien de conèixer-la i el document no concreta en quin sentit seria aquesta reforma, encara que si és una proposta en la línia que estructura el document, és a dir, una que permetés devaluar la posició del castellà com a llengua oficial a Catalunya, la nostra valoració seria negativa. Tal com hem indicat, considerem que el castellà és també llengua dels catalans i la convivència ha de basar-se en el mutu respecte i la igualtat entre les dues llengües majoritàries dels catalans, una igualtat que no exclou polítiques de promoció si es troben justificades i no suposen una pèrdua de valor o consideració del castellà.

L'UMSILC no es limita a proposar una reforma constitucional (sense concretar o, almenys, explicitar el contingut d'aquesta reforma), sinó que proposa, com a alternativa a la reforma, una "reinterpretació" del model lingüístic constitucional. Del que hem explicat fins ara es pot inferir que el document presenta com una "deriva" constitucional que podria modificar-se sense alterar el text de la Constitució el que no és més que conseqüència inevitable de les opcions del constituent de 1978. D'aquesta manera, rebutgem una reinterpretació de la Constitució que suposaria una desnaturalització d'aquesta. Per a nosaltres és clar -tal com ho és pel TC i els tribunals ordinaris- que l'oficialitat del castellà a tot l'estat implica que ha de ser utilitzat amb normalitat a les administracions i al sistema educatiu, i que no se'l pot situar en una situació secundària amb relació a les llengües que siguin oficials a les comunitats autònomes.

L'UMSILC també proposa, a aquest punt, l'adaptació o reformulació de la normativa estatal d'acord amb les previsions de l'Estatut d'autonomia de Catalunya, la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries i els principis de protecció de les minories establerts pel dret internacional" (p. 13). Més endavant comentarem amb una

mica més de detall aquestes propostes, però aquí ens limitarem a realitzar una indicació sobre la pretensió d'una adaptació de la normativa estatal d'acord amb les previsions de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya”.

En primer lloc, és clar que l'Estatut d'Autonomia ha de ser respectat, però aquest text, la funció que té és, fonamentalment, la de determinar quines competències assumeix la comunitat autònoma i el marc general del seu exercici. Les competències que continuen sent estatals no poden ser condicionades en el seu exercici per cap normativa que estableixin les comunitats autònomes dins del marc de les seves competències, precisament perquè la normativa estatal ha de projectar-se sobre totes les comunitats autònomes, que tindrien configuracions competencials diferenciades i regulacions també diferents. La pretensió que la legislació estatal s'adapti a l'autonòmica, no és coherent amb el disseny constitucional espanyol, i afegim que potser part dels problemes estructurals que ara tenim, són conseqüència del fet que el legislador estatal no ha exercit amb convenciment les competències que li són pròpies. Haurem de tornar sobre aquesta idea.

2. Llengua i Unió Europea

El document també inclou la proposta d'aconseguir que el català sigui oficial a la Unió Europea²³. Entenem que aquesta proposta s'ha de considerar des de la perspectiva més global del tractament de les llengües regionals o minoritàries a la Unió Europea —una qüestió que ha d'emmarcar-se dins de la més general del règim lingüístic de la UE, un règim que té una certa complexitat.

Ara mateix hi ha 24 llengües oficials a la UE²⁴. És a dir, hi ha menys llengües oficials que Estats, malgrat això, la pluralitat lingüística de la UE no deixa de plantejar certes dificultats pràctiques que, sobre el terreny, han fet que les llengües efectives de treball²⁵ siguin l'anglès, francès i, amb menys intensitat, l'alemany. D'aquesta manera la pluralitat

²³ No només a la part dedicada a la situació jurídica de la llengua, sinó també en la que es dedica a la continuïtat de la comunitat lingüística. *Vid.* pp. 113 i 114 del document.

²⁴ Reglamento n° 1 por el que se fija el régimen lingüístico de la Comunidad Económica Europea, *DO*, núm. P 017, de 6 de octubre de 1958. La versió consolidada del Reglament pot consultar-se aquí: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/?uri=CELEX:01958R0001-20130701>.

²⁵ S'ha d'afegir l'adjectiu “efectives” perquè oficialment les 24 llengües oficials són també llengües de treball. *Vid.* l'article 1 del Reglamento n° 1: “Las lenguas oficiales y las lenguas de trabajo de las instituciones de la Unión serán el alemán, el búlgaro, el castellano, el checo, el croata, el danés, el eslovaco, el esloveno, el estonio, el finés, el francés, el griego, el húngaro, el inglés, el irlandés, el italiano, el letón, el lituano, el maltés, el neerlandés, el polaco, el portugués, el rumano y el sueco.

lingüística es combina amb l'eficàcia, i això gràcies al fet que en l'actualitat l'anglès ha esdevingut una llengua internacional que, a Europa, parla una part significativa de la població²⁶. És per això que potser l'enfocament més adient no és tant el d'aconseguir la plena oficialitat de la llengua, que plantejaria certs problemes que comentarem de seguit, com l'increment dels drets lingüístics dels parlants de català davant les Institucions europees. I aquí hem de dir que, malgrat que el català no sigui llengua oficial de la Unió Europea, sí que pot ser utilitzat per adreçar-se a les institucions europees²⁷. A conseqüència de diversos acords entre Espanya i les institucions europees (Comissió Europea, Consell de la UE, Defensor del Poble Europeu, Comitè Econòmic i Social Europeu i Tribunal de Justícia de les Comunitats Europees), els ciutadans poden adreçar-se en català a aquestes institucions i rebre una resposta també en català²⁸.

A banda de la possibilitat d'adreçar-se a les institucions europees en català i rebre resposta en aquest idioma, hi ha altres manifestacions del reconeixement del català a la UE. Per exemple, la Web de l'oficina de la Comissió Europea a Barcelona pot consultar-se en català²⁹ i, a més, és llengua que es fa servir per part de la representació de la Comissió Europea a Barcelona³⁰. Aquesta representació també ha traduït la declaració Schuman al català³¹ i hi ha una resolució del Parlament Europeu de l'any 1990 que aposta per reforçar la comunicació en català de les institucions europees cap als ciutadans³².

És a dir, ja hi ha diverses manifestacions del reconeixement del català per part de les institucions europees. Es pot aprofundir en aquestes vies, que facilitarien la comunicació dels ciutadans amb la UE (mai hem d'oblidar que les llengües són instruments per a la comunicació) en lloc d'intentar convertir el català en llengua oficial de la UE, una iniciativa que plantejaria, com ja avançàvem, certes dificultats que examinarem a continuació. També es pot explorar la possibilitat que determinada normativa europea

²⁶D'acord amb la informació que es troba a aquesta Web (<https://languageknowledge.eu/languages/english>) el percentatge de la població que parla anglès a cada país de la UE és el següent: Irlanda, 97,51%; Malta, 62,39%; Suècia, 53,79%; Dinamarca, 52,95%; Finlàndia, 45,25%; Xipre, 43,07%; Àustria, 40,64%; Països Baixos, 38,46%; Eslovènia, 34,37%; Grècia, 32,66%; Alemanya, 31,93%; Luxemburg, 30,72%; Bèlgica, 28,76%; Letònia, 27,22%; França, 24,21%; Estònia, 23,4%; Lituània, 20,58%; Polònia, 19,85%; Romania, 17,01%; Portugal, 14,87%; Eslovàquia, 12,8%; Hongria, 12,43%; Bulgària, 12,25%; República Txeca, 11,75%; Espanya, 11,7%.

²⁷ Vid. "El català a la Unió Europea", https://llengua.gencat.cat/ca/serveis/legislacio_i_drets_linguistics/el-catala-i-europa/el_catala_a_la_unio_europea/. Al document es comenta aquesta possibilitat a la p. 40.

²⁸ Els acords entre Espanya i les institucions de la UE poden consultar-se a l'enllaç de la nota anterior.

²⁹ https://barcelona.spain.representation.ec.europa.eu/index_ca.

³⁰ https://barcelona.spain.representation.ec.europa.eu/qui-som/el-catala-la-ue_ca.

³¹ https://barcelona.spain.representation.ec.europa.eu/el-catala-la-ue/la-declaracio-schuman-en-catala_ca.

³² https://barcelona.spain.representation.ec.europa.eu/qui-som/el-catala-la-ue/resolucio-reding_ca. Vid. la referència a aquesta resolució a la p. 40 del document.

que es refereix a “llengües oficials de la UE”, permeti també la utilització d’altres llengües que no siguin oficials a la UE, però sí als estats membres³³. Aquesta via és més plausible que la d’incloure el català al llistat de llengües oficials de la UE i s’hauria de plantejar dins del marc més ample, del tractament de les llengües regionals o minoritàries a la UE. Més endavant tornarem a aquest tema en comentar la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries.

Per tal d’afegir una nova llengua oficial a les 24 que hi ha ara, cal que un Estat ho proposi i que sigui aprovat pel Consell de la UE per unanimitat³⁴. La proposta, per tant, d’Espanya, hauria de ser admesa per tota la resta de membres del Consell de la UE. Això no sembla realista, tal com veurem.

Posat que a Espanya hi ha diverses llengües oficials a les diferents comunitats autònomes, la proposta d’Espanya no podria limitar-se al català, sinó que hauria d’incloure la resta de llengües oficials (gallec, basc i valencià). D’aquesta manera, la proposta d’Espanya hauria de ser afegir tres noves llengües entre les oficials de la UE (quatre amb el valencià). No sembla raonable que si hi ha menys llengües oficials que estats membres de la UE, un Estat tingui reconegudes cinc llengües com a oficials dins de la Unió.

Però és que, a més, en el cas del català, com que també és llengua utilitzada a una part del territori francès i a la ciutat d’Alguer, a Itàlia, si es reconegués el caràcter oficial de la mateixa a la UE, els ciutadans francesos i italians que ho desitgessin podrien fer servir el català davant la UE. No és impensable que aquesta possibilitat pogués plantejar algun dubte a aquests països, que, a diferència d’Espanya, no han reconegut l’oficialitat del català.

És a dir, el reconeixement de l’oficialitat del català implicaria dificultats per la resta d’estats membres de la UE que compliquen aconseguir la unanimitat que requereix la declaració d’oficialitat. A això cal afegir que no hi ha una justificació clara per demanar aquesta oficialitat. Si hem de creure les dades que aporta la Generalitat, tots els catalans dominen el castellà, fins i tot millor que els ciutadans d’altres parts d’Espanya, així no es pot argumentar que la no oficialitat del català impliqui cap problema de comunicació pels

³³ Per exemple en matèria d’etiquetatge; *vid.* N. Mir i Sala, “El dret de la Unió Europea sobre l’ús de les llengües en l’àmbit del mercat interior: una legalitat qüestionable? Especial referència a la llengua catalana”, *Directum: Revista d’anàlisi i actualitat jurídica*, 2020, núm. 4, pàg. 22-29 (*cit.* a “Un marc sociolingüístic igualitari per a la llengua catalana”, p. 41. A aquest treball es posen diversos exemples, posem per cas, en matèria d’etiquetatge, en què es podria admetre la possibilitat d’utilització d’una llengua oficial a l’Estat que no sigui oficial a la UE. També es podria estendre aquesta possibilitat a altres matèries; per exemple, programes europeus amb una dimensió lingüística (*vid.* la p. 41 del document que comentem).

³⁴ https://barcelona.spain.representation.ec.europa.eu/qui-som/el-catala-la-ue_ca.

catalans, i no hem d'oblidar que, com dèiem abans, la llengua és, per damunt de tot, un instrument de comunicació.

És clar que els nacionalistes podrien replicar que l'oficialitat del català té un valor simbòlic per tal de refermar la comunitat lingüística i, per tant, també la comunitat política que es pretén construir sobre la base de la llengua. Es tracta, però, d'un argument que no ajudaria dins de la UE, que es caracteritza -com no podria ser d'altra manera- per desconfiar del nacionalisme com a plantejament polític.

3. La protecció de les llengües regionals o minoritàries

Comentàvem abans que hauríem de tornar sobre la incidència de la regulació internacional de les llengües regionals o minoritàries al document que aquí estem valorant. Tal com hem vist, hi ha certes dificultats perquè el català sigui reconegut com a llengua oficial de la UE, però no hi ha dubtes que és una llengua regional o minoritària, una condició que té certes conseqüències des de la perspectiva del Consell d'Europa i podria tenir-les també des de la perspectiva de la Unió Europea. Examinarem, en primer lloc, aquestes possibilitats a partir de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries (Consell d'Europa) i, a continuació, com podria projectar-se la protecció de la Carta sobre el dret de la UE.

Abans, però, hem d'indicar que l'UMSILC intenta aprofitar tant aquesta condició de llengua regional o minoritària (pàgs. 42 i següents, especialment) com el fet que la llengua catalana té un nombre important de parlants, de tal manera que, d'acord amb aquest indicador, seria la 13a llengua de la UE³⁵. Ambdues afirmacions són correctes i un document que, com ja hem explicat, només s'entén des d'un paradigma nacionalista orientat a maximitzar la posició del català i estendre la seva utilització tant dins de Catalunya com fora, així com a refermar la seva importància simbòlica, és lògic que intenti utilitzar tots els elements al seu abast per tal d'aconseguir el seu objectiu. Ara bé, des d'una posició una mica més centrada, creiem que s'ha de posar de manifest aquesta aparent contradicció i intentar una presentació que s'ajusti a la realitat i no al somieig nacionalista. Una realitat que ha de tenir en compte que el català, com qualsevol altra llengua, genera drets amb relació als seus parlants, però, a la vegada, aquests drets han de

³⁵ Vid. pàg. 39-40: "En el si de l'actual Unió Europea, el català -malgrat ser la tretzena llengua en nombre de parlants- és considerat una llengua regional o minoritària, sense que les diverses iniciatives per assolir un estatus europeu per a la llengua catalana, avui emparades per l'article 6.3 de l'Estatut, hagin reeixit".

conciliar-se amb la necessitat d'afavorir la comunicació entre persones amb coneixements d'idiomes diferents, i que, d'acord amb aquesta perspectiva, la situació del castellà, llengua comú de tots els espanyols, no és la mateixa que la del català, que és una llengua que no comparteixen tots els habitants del nostre país. A més a més, l'espanyol és una de les llengües més parlades del món³⁶. No només oficial a la UE, sinó també a les Nacions Unides³⁷. És a dir, és molt improbable un reconeixement institucional ni a Espanya ni -menys encara- a escala internacional, del català semblant al del castellà.

Des d'aquesta perspectiva, ja hem assenyalat que el creixement de la rellevància del català dins de la UE és més factible tot assumint precisament la seva condició de llengua regional o minoritària i treballant per a un reconeixement més gran d'aquestes llengües dins de la Unió, que per intentar que el català passi a ser llengua oficial de la UE.

Ara bé, l'estatus de llengua regional o minoritària pot plantejar també alguna dificultat amb relació al català, tal com veurem a continuació. Avancem que aquestes dificultats tindran el seu origen en què la regulació internacional sobre aquestes llengües assumeix que es tracta d'idiomes en situació de feblesa. És una situació que no es correspon plenament amb la posició del català, ni pel nombre dels seus parlants ni per la relació que té amb el poder públic, ja que a Catalunya tant l'administració autonòmica com les administracions locals afavoreixen d'una manera clara aquesta llengua davant del castellà, de tal manera que la protecció del català ha suposat la vulneració de drets lingüístics dels parlants de castellà, tal com ja han establert els tribunals i veurem a continuació.

L'instrument més rellevant amb relació a les llengües regionals o minoritàries és la Carta Europea, elaborada al si del Consell d'Europa i ratificada per Espanya l'any 2001³⁸. La Carta estableix algunes normes bàsiques per a la protecció de les llengües regionals o minoritàries i ofereix als estats diferents possibilitats per la seva implementació. Espanya va optar pel nivell màxim de protecció, cosa que implica conseqüències en allò que toca a l'administració i la justícia, l'educació, els mitjans de comunicació i la cultura. De fet,

³⁶ Vid. "Ethnologue. Languages of the World (<https://www.ethnologue.com/guides/ethnologue200>). D'acord amb aquesta web, la llengua més parlada al món, considerant tant els parlants nadius com aquells que la coneixen com a segona llengua, és l'anglès, amb 1.500 milions d'usuaris. La segona llengua és el xinès mandarí, la tercera l'hindi i la quarta l'espanyol, amb gairebé 550 milions de persones que el parlen al món. La cinquena llengua, el francès, ja té menys de la meitat de parlants que l'espanyol. El català ocupa la posició 127 del món, amb més de nou milions de persones que el parlen. Val dir que aquesta situació (127 del món per nombre de parlants) situa al català entre el 2% d'idiomes amb més parlants del món (al món hi ha unes 7000 llengües, <https://en.wikipedia.org/wiki/Language>).

³⁷ A on comparteix aquesta qualitat amb l'anglès, el francès, el rus, l'àrab i el xinès.

³⁸ BOE, 15-IX-2001.

Espanya va optar per un nivell de protecció tan elevat que el compliment amb els compromisos assumits implicaria canvis rellevants a la regulació vigent i a l'organització administrativa i institucional.

Així, per exemple, a l'àmbit de la justícia, el compromís assumit per Espanya és que si així ho sol·licita una de les parts, el procediment es desenvoluparà en la llengua regional o minoritària. Es a dir, en català, si així ho sol·licita qualsevol part³⁹. Aquesta no és la situació actualment, ja que als procediments que es duen a terme a Catalunya sí que cadascuna de les parts pot fer servir la llengua oficial que desitgi, però no es pot exigir ni a les altres parts ni al jutge que el procediment es desenvolupi en català. Això explica que els informes que emet el Comitè d'Experts de la Carta de les Llengües Regionals o Minoritàries i les recomanacions del Comitè de Ministres del Consell d'Europa, reiterin que Espanya no està complint plenament amb les obligacions assumides quan va ratificar la Carta. Per fer-ho, hauria d'establir-se que els procediments judicials es duguessin a terme en català, si una part així ho demana⁴⁰. Això implica que, per tal de complir plenament amb les obligacions assumides, s'hauria de permetre que una de les parts al procediment pogués imposar a l'altra part el català com a llengua de procediment. La pregunta que ens podem fer és si això és "just". Ara mateix, com s'ha dit, totes les parts que intervenen al procediment poden fer servir la llengua oficial de la seva preferència i els jutges i tribunals tenen també la capacitat de fer servir qualsevol de les llengües oficials i podem reflexionar sobre si no és més adient aprofundir en aquesta via que donar la possibilitat d'imposar el català com a llengua del procediment, que és el que resultaria d'una aplicació plena de les obligacions assumides per Espanya al moment de la ratificació de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries.

Això que venim de comentar, ens permet apreciar també allò que ja havíem avançat: els instruments de protecció de les llengües minoritàries, en centrar-se en la protecció dels drets lingüístics dels parlants d'aquestes llengües, poden limitar els drets d'aquelles

³⁹ *Vid.* art. 9.1, apartats a), b), c) i d).

⁴⁰ *Vid.* el cinquè informe del Comitè d'Experts amb relació a Espanya (29 agost 2019, https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=090000168096fa01), núm. 11: The Committee of Ministers recommended the Spanish authorities to amend the legal framework with a view to making clear that the criminal, civil and administrative judicial authorities in the Autonomous Communities can conduct the proceedings in co-official languages at the request of one party. Despite this recommendation, adopted in every monitoring period since the first cycle, and recent amendments to the legislation, no progress has been made in this respect. Article 231 of the Organic Law of Judicial Power still hampers the application of Article 9 of the Charter. It states that the use of a co-official language is only allowed if neither of the parties objects to it". En el mateix sentit, *vid.* La Recomanació adoptada pel Comitè de Ministres sobre l'aplicació de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries a Espanya, de l'11 de desembre de 2019, <https://rm.coe.int/spaincmrec5-es/1680a0bb0d>).

persones que parlen llengües que no poden ser considerades com a minoritàries. Hem vist com això podria passar a l'àmbit de la justícia i ja ha passat a l'àmbit de l'educació. Malgrat que hi ha un apartat específic sobre aquest tema, el tractarem aquí per raons sistemàtiques.

Els compromisos d'Espanya dins del marc de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries inclouen, en matèria d'educació, oferir educació preescolar, primària i secundària en les llengües regionals o minoritàries. En el cas de Catalunya, el sistema d'ensenyament monolingüe en català respon a aquest compromís, i és per aquesta raó que els informes del Comitè d'Experts de la Carta consideren que a Catalunya es compleix amb les mesures relatives a les llengües minoritàries que Espanya va decidir acceptar en ratificar aquest instrument⁴¹.

El fet que l'ensenyament en la llengua regional sigui obligatori per a tothom, inclosos els alumnes que no tenen el català com a llengua materna i amb famílies que prefereixen un ensenyament en el qual s'utilitzin tant la llengua regional com l'oficial a tota Espanya (Catalunya inclosa) i que és materna de l'alumne, és irrellevant per a la Carta, ja que les llengües que no poden ser qualificades de regionals o minoritàries no tenen cap protecció d'acord amb l'esmentada Carta.

D'aquesta manera, Espanya, per tal de complir amb la Carta, fa servir un sistema educatiu que, tal com han declarat els tribunals⁴², suposa la vulneració dels drets lingüístics dels alumnes, especialment (però no exclusivament), els d'aquells alumnes que tenen com a llengua materna l'espanyol. És cert que la Carta tampoc no imposa l'escolarització en la llengua regional, sinó que obliga que aquest tipus d'ensenyament estigui disponible per a les famílies que ho desitgin⁴³. Això no obstant, ens hem trobat que, quan els tribunals han reconegut el dret dels alumnes a ser escolaritzats en les dues llengües oficials, la Carta s'ha esgrimit com a argument per oposar-se al reconeixement d'aquest dret.

No és cert que la Carta s'oposi al reconeixement d'aquest dret; en primer lloc, perquè, com hem vist, no imposa l'ensenyament en la llengua regional i, en segon lloc, perquè la

⁴¹ Vid. referències a la pàgina web del Consell d'Europa: [https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages/reports-and-recommendations#{%2228993157%22:\[20\]}](https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages/reports-and-recommendations#{%2228993157%22:[20]}).

⁴² Amb molta claredat, la sentència del TSJC de 16 de desembre de 2020, ECLI:ES:TSJCAT:2020:8675; però n'hi ha més, que han resolt peticions de famílies que han demanat l'escolarització bilingüe.

⁴³ Vid. l'informe del Comitè d'Experts de la Carta de l'11 de desembre de 2008 sobre l'aplicació de la Carta a Espanya (<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806dba68>). Al seu núm. 218 podem llegir: "The Charter does not demand compulsory education in Catalan for all pupils, only that it shall be made available so that all pupils will receive education in Catalan if parents so wish".

Carta s'adreça als estats i no crea drets subjectius dels ciutadans⁴⁴. Ara bé, sí que és cert que la Carta col·loca en una situació de desigualtat els drets subjectius dels parlants de la llengua regional (el català) amb relació als de la llengua que no és regional (el castellà). Aquesta situació de desigualtat, com hem vist, pot derivar fins a la justificació de la limitació dels drets del segons. Pensem que no es valoren prou les conseqüències d'aquesta situació, i que s'estén també a altres instruments relacionats amb la protecció de minories. Tal com ja va denunciar l'AEB, no s'haurien de fer servir aquests instruments per justificar la vulneració dels drets de les comunitats lingüístiques que comparteixen territori amb aquelles que es beneficien d'aquests instruments quan elles mateixes no poden reclamar la seva protecció⁴⁵.

Considerem que és necessari fer una reflexió sobre l'abast dels instruments relatius a la protecció de minories per tal que no puguin servir com a justificació per a la vulneració de drets individuals.

Aquesta perspectiva és especialment rellevant en el cas de Catalunya perquè els instruments esmentats no són eines que els col·lectius afectats puguin fer valdre davant el poder públic, sinó que és el poder públic, la Generalitat de Catalunya, la que fa servir aquests instruments per a limitar els drets de les persones que no comparteixen els plantejaments nacionalistes. Tornarem sobre aquesta idea més endavant.

5. Educació

⁴⁴ Vid. l'Informe Explicatiu de la Carta (<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806d35eb>), núm. 11: "La carta no establece ningún derecho individual o colectivo para los hablantes de las lenguas regionales o minoritarias". Malgrat això, la Carta pot ser utilitzada per orientar la interpretació de la normativa espanyola, *vid.* STC 56/2016, de 17 de març, ECLI:ES:TC:2016:56, FJ 5: "La Carta, como tratado válidamente celebrado, se integra desde su ratificación en el "ordenamiento jurídico interno" (art. 96.1 CE), y tiene además el valor interpretativo que le confiere el art. 10.2 CE".

⁴⁵ Vid. el missatge enviat per la presidenta de l'AEB, Ana Losada, a l'Alta Comissionada pels Drets Humans de les Nacions Unides (https://www.aebcatalunya.org/images//CARTA_A_MICHELLE_BACHELET.pdf) i la valoració de l'informe del Relator Especial de les Nacions Unides sobre qüestions de les minories sobre la seva visita a Espanya (https://www.aebcatalunya.org/images//VALORACION_INFORME_RELATOR_UNU_VISITA_A_ESP_AA.pdf). A aquest darrer document es pot llegir: "El punto de partida que asume el Relator es que los derechos vinculados a la minoría y, en particular, los derechos lingüísticos de los integrantes de la minoría han de ser respetados, garantizados, reconocidos, protegidos y potenciados. De esta manera, todo lo que vaya orientado a aumentar la utilización de la lengua minoritaria se valorará de manera positiva y cualquier obstáculo a su extensión es objeto de crítica en el Informe (...) La perspectiva adoptada por el Informe del Relator (...) es, por tanto, discriminatoria para los derechos de los individuos que no forman parte de la minoría. Dicho de otra forma, la protección de los derechos de los integrantes de las minorías no puede legitimar la violación de los derechos de quienes no forman parte de dicha minoría".

1. Ensenyament no universitari

A) La importància de l'escola per al nacionalisme

L'ensenyament és una eina bàsica dins del programa nacionalista. Ja el "Programa 2000" destacava la seva importància⁴⁶, i s'indicava que un dels seus objectius era "potenciar l'ús de la llengua catalana per part de professors, mestres i alumnes" dins d'una estratègia que s'anomenava de "catalanització", al servei de la qual es posava també el servei d'inspecció⁴⁷. No és gens estrany aquest interès per l'educació perquè l'experiència dels països europeus als segles XIX i XX prova la importància de l'escola en la construcció de tots els projectes nacionals. En el cas de Catalunya, és clar que des dels anys vuitanta del segle XX es desenvolupa un programa de construcció de la nació catalana basat en el control dels elements nuclears de la societat (i el "Programa 2000" ho mostra amb claredat) entre els quals es troba l'escola. L'anomenada "normalització lingüística" seria una de les eines necessàries per assolir l'èxit en aquesta empresa de construcció nacional. L'escola, dins d'aquest projecte, ha de tenir com única llengua vehicular el català. Així, les comunicacions dins de la comunitat educativa, l'ensenyament de les matèries no lingüístiques i la comunicació amb les famílies ha de realitzar-se únicament en català. Ha de quedar clar que la llengua que articula l'ensenyament és el català i que la utilització de la resta de llengües (castellà inclòs) té una finalitat instrumental orientada a aconseguir el seu coneixement, però sense que cap d'elles pugui restar protagonisme al català (i a l'aranès en el seu àmbit territorial).

Aquesta posició ja no central, sinó hegemònica del català té diverses funcions. En principi afavoreix l'aprenentatge del català, però la seva *missió* va més enllà. Si fos només per tal de garantir l'assoliment del coneixement de la llengua, no caldria que la retolació dels centres fos exclusivament en català o que la comunicació amb les famílies també s'hagués de fer només en aquesta llengua. L'escola monolingüe té també un valor simbòlic que marca la preeminència del català com a llengua "supraoficial" a Catalunya i és també un element que intenta afavorir no només el coneixement del català, sinó també el seu ús, fora també de l'espai escolar, de tal manera que el conjunt de la població abandoni la seva

⁴⁶ Pot consultar-se a aquest enllaç: http://www.tolerancia.org/updocs/ElPeriodico_Programa2000_CiU_1990.pdf.

⁴⁷ "Reorganitzar el cos d'inspectors de forma i manera que vigilin el correcte compliment de la normativa sobre la catalanització de l'ensenyament. Vigilar de prop l'elecció d'aquest personal".

llengua d'origen per tal d'estendre la utilització del català. Insistim en aquest punt, que ja hem comentat abans, perquè entenem que s'ha de diferenciar -tal com hem explicat- entre les polítiques d'afavoriment del coneixement de la llengua i aquelles orientades a canviar els usos lingüístics de les persones. Les primeres són polítiques no només possibles, sinó també obligades, d'acord amb el sentit constitucional de l'oficialitat d'una llengua. Les segones, en canvi, no són legítimes, tant si s'orienten a disminuir l'ús de la llengua oficial en tota Espanya com si afecten altres llengües.

B) L'exclusió del castellà com a llengua vehicular i d'aprenentatge és contrària a la Constitució

A les darreres dècades es va implementar el sistema d'escola monolingüe en català mitjançant una pràctica administrativa contrària a la regulació vigent. L'UMSILC tracta aquesta qüestió d'una manera tergiversada que no s'ajusta a la realitat jurídica, una realitat que, tanmateix, és molt senzilla:

1- Com que el castellà és oficial a tota Espanya, el sistema educatiu no només ha de garantir el domini de la llengua a l'acabament de l'ensenyament obligatori, sinó que, a més, ha de ser una llengua que no pot ser exclosa com a llengua d'aprenentatge i que ha de fer-se servir a l'ensenyament⁴⁸.

2- La normativa legal catalana no exclou el castellà com a llengua vehicular i d'aprenentatge. Si hagués fet tal cosa, seria inconstitucional, però el legislador autonòmic ha tingut cura de no fer-ho. Estableix el caràcter vehicular del català, però sense esmentar el castellà, de tal manera que aquest silenci pot ser interpretat com a acceptació de l'obligació constitucional que el castellà sigui també llengua vehicular.

3- La pràctica dels centres docents de Catalunya és l'exclusió gairebé total del castellà com a llengua d'aprenentatge fora de les hores dedicades a la matèria de llengua castellana. Aquesta exclusió va ser provada per l'AEB mitjançant l'anàlisi de més de 2000

⁴⁸ Vid. STC 337/1994, de 23 de desembre, ECLI:ES:TC:1994:337, *supra* notes núms. 8 i 11, FJ núm. 10: "hemos dicho tempranamente que corresponde al Estado velar por el respeto de los derechos lingüísticos en el sistema educativo y, en particular, "el de recibir enseñanza en la lengua oficial del Estado", pues no cabe olvidar que el deber constitucional de conocer el castellano (art. 3.1 C.E.) presupone la satisfacción del derecho de los ciudadanos a conocerlo a través de las enseñanzas recibidas en los estudios básicos. De este modo, las instituciones autonómicas (...) han podido establecer en la mencionada Ley 7/1983, de 18 de abril (...) un régimen de la enseñanza en el que el catalán y el castellano no sólo son materia objeto de estudio, sino lengua docente en los distintos niveles educativos". Com a mostra de la tergiversació del document, aquesta sentència és utilitzada com a argument per criticar la Sentència del TSJC de 16 de desembre de 2020 (*vid. supra* n. núm. 42), que no fa més que aplicar la doctrina continguda en aquesta sentència (i altres) i que estableix la necessitat que el castellà sigui llengua docent.

projectes lingüístics de centre⁴⁹ i qualificada de “residual” pel Tribunal Superior de Justícia de Catalunya.

4- L'exclusió no només és inconstitucional, sinó també il·legal d'acord amb una interpretació constitucionalment conforme de la legislació catalana. Prova d'això és que totes les famílies que han demanat l'aplicació de la normativa i, per tant, un ensenyament bilingüe, han vist satisfeta la seva petició per part dels tribunals de justícia.

5- Malgrat això, la Generalitat no ha modificat les instruccions als centres ni la pràctica d'aquests, de tal manera que cada família ha de demanar judicialment el compliment de la llei amb relació als seus fills.

6- L'any 2020 el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya va dictar una sentència, a conseqüència d'un recurs plantejat pel Ministeri d'Educació i Formació Professional, en la qual va constatar, a partir de la prova facilitada per la Generalitat, la marginalitat del castellà al sistema educatiu català i va ordenar que s'adoptessin les mesures adients per tal que tots els alumnes catalans rebin almenys un 25% de la seva docència en castellà. Fins ara (maig de 2022), la Generalitat no ha executat aquesta decisió, que és plenament obligatòria des del 25 de gener de 2022.

L'UMSILC critica l'establiment d'aquest percentatge i manté que no s'ha de fixar cap percentatge en la normativa educativa (pàgina 49):

“És rellevant fer notar que establir un percentatge arbitrari d'ús vehicular de les llengües per al conjunt del sistema educatiu no té cap justificació pedagògica o didàctica i que va en contra de la necessària flexibilitat amb què han de comptar els projectes lingüístics de centre (PCL) per adaptar la pràctica educativa als diferents contextos sociolingüístics, per tal de garantir els objectius de plena capacitació en català i castellà dels estudiants al final de l'etapa obligatòria”

Aquí no es té en compte que la sentència deixa a l'administració educativa la determinació d'aquests percentatges i es limita a establir un mínim per a cada llengua oficial. Aquest mínim es deriva de l'obligació constitucional que les llengües oficials no rebin el tractament d'una llengua estrangera, sinó que es facin servir de manera efectiva com a llengües d'aprenentatge. Els tribunals consideren que per sota d'un 25% de docència no es pot considerar que la llengua pugui ser considerada com a vehicular, però no implica

⁴⁹ Pot consultar-se a aquest enllaç: https://www.aebcatalunya.org/images/Informe_ProyectosLinguisticos_1.pdf.

que el percentatge hagi de ser aquest. Com s'ha dit, aquest percentatge ha de ser fixat per l'administració però respectant aquest límit.

De fet, la precaució d'establir aquest límit és necessària perquè, tal com hem vist, la pràctica al sistema educatiu català és l'exclusió de l'espanyol com a llengua d'aprenentatge, amb una presència que pot ser inferior a la que té, per exemple, l'anglès. És més, aquesta exclusió del castellà és coherent amb el plantejament nacionalista. Això explica que l'establiment d'una presència mínima del castellà sigui percebuda com un atac al sistema que s'aplica actualment i que implica una exclusió d'aquesta llengua fora de la matèria de llengua castellana.

En segon lloc, hem de considerar que la Constitució no permet que s'estableixi la preferència d'una llengua oficial sobre l'altra⁵⁰. Això no suposa que no pugui haver-hi un ús major d'una que de l'altra, però ha d'haver-hi una causa que ho justifiqui. Això també s'aplica a la matèria de la llengua a l'escola, com mostren les decisions judicials que admeten una docència en més hores en català que en castellà sobre la base de la política de normalització lingüística⁵¹.

És per aquesta raó que pensem que la proposta de modificació de la Llei de Política Lingüística presentada el 24 de març per PSC, Comuns, ERC i Junts⁵² podria plantejar problemes de constitucionalitat. D'acord amb el text presentat, s'estableix que el català, “com a llengua pròpia de Catalunya, és la llengua normalment emprada com a llengua vehicular i d'aprenentatge del sistema educatiu”. Pel que fa al castellà, s'estableix que “També és emprat el castellà en els termes que fixin els projectes lingüístics de cada centre, d'acord amb els criteris que s'estableixen a l'apartat 3 [de l'article 21 de la Llei de Política Lingüística, d'acord amb la proposta presentada]”. És a dir, el català és llengua vehicular per la seva condició de llengua pròpia de Catalunya, però el castellà només serà

⁵⁰ Vid. STC 31/2010, de 28 de juny, ECLI:ES:TC:2010:31 (*supra* n. núm. 6), FJ núm. 14.

⁵¹ Vid. la STS (Sala del Contenciós) de 16 de desembre de 2010, ECLI:ES:TS:2010:6632, FD Setè: “procede (...) declarar el derecho del recurrente a que el castellano se utilice como lengua vehicular en el sistema educativo de la Comunidad Autónoma de Cataluña en la proporción que proceda dado el estado de normalización lingüística alcanzado por la sociedad catalana, de modo que el mismo no quede reducido en su uso al de objeto de estudio de una asignatura más, sino que se haga efectiva su utilización como lengua docente y vehicular en la enseñanza”. Vid. també la STS (Sala del Contenciós) de 28 d'abril de 2015, ECLI:ES:TS:2015:1670, FD Segon. Les polítiques de normalització lingüística, fins i tot quan impliquen una limitació en la utilització del castellà han estat considerades com constitucionals (*vid.* STC 337/1994, de 23 de desembre, ECLI:ES:TC:1994:337. Vid. *supra* n. núm. 48); però ha de valorar-se si aquestes polítiques són o no proporcionals amb la seva finalitat constitucional, per tal de determinar si està constitucionalment justificada la limitació de l'ús del castellà, l'altra llengua oficial (*vid.* STS de 16 de desembre de 2010 FD Cinquè, amb cita de la STC 337/1994, ja esmentada).

⁵² La tramitació pot consultar-se a aquest enllaç: <https://www.parlament.cat/web/activitat-parlamentaria/siap/index.html?STRUTSANCHOR1=detallExpedient.do&criteri=202-00038/13&ad=1>.

emprat d'acord amb el que estableixin el projectes lingüístics de centre i dins del límits que marca l'apartat 3 de l'article 21 de la Llei de Política Lingüística. Aquest article 21.3, per la seva part, el que estableix és que, per tal de garantir el domini oral i escrit del català i del castellà, l'ensenyament d'aquestes llengües i en aquestes llengües ha de tenir garantida una presència adequada en els currículums. Això implica que el castellà només serà llengua vehicular i d'aprenentatge en la mesura que la seva presència sigui necessària per garantir-ne el domini oral. En tota la resta, el català serà llengua vehicular i d'aprenentatge, ja que el català no veu limitat el seu caràcter de llengua vehicular pel que estableix l'art. 21.3 de la Llei de Política Lingüística.

Entenem que aquesta situació no és compatible amb la prohibició constitucional de donar preferència a una llengua oficial sobre l'altra i que, per tant, seria convenient, si el text es converteix en norma legal, que fos recorregut davant el Tribunal Constitucional.

C) L'exclusió del castellà com a llengua vehicular i d'aprenentatge perjudica els alumnes castellanoparlants

Des d'una perspectiva substancial, no compartim que la vehicularitat del castellà estigui basada únicament en la necessitat de garantir el seu domini a l'acabament dels estudis. Que l'espanyol sigui llengua d'aprenentatge hauria de ser també conseqüència de reconèixer el valor del fet que l'ensenyament es faci, si més no en part, en la llengua materna de l'alumne. La UNESCO ha recalcat la importància d'aquesta presència de la llengua materna a l'ensenyament⁵³. Que a Catalunya la majoria de la població estigui exclosa de l'aprenentatge en la seva llengua materna és una particularitat difícilment justificable perquè, en aquest cas, la llengua materna de més de la meitat dels catalans és també llengua oficial a Catalunya i no hi ha cap problema pràctic en estendre l'educació en la llengua materna.

Això no implica necessàriament la divisió dels infants en funció de la llengua⁵⁴, però sí que les dues llengües majoritàries dels catalans tinguin una presència significativa al sistema educatiu. Tant els alumnes que tenen com a llengua materna el castellà com els que tinguin el català han de gaudir d'una part de l'ensenyament en llur llengua materna i

⁵³ Vid. <https://es.unesco.org/themes/ecm/lenguas> i l'article "Por qué la educación en lengua materna es esencial, <https://www.unesco.org/es/articles/por-que-la-educacion-en-la-lengua-materna-es-esencial>.

⁵⁴ Aquesta divisió dels alumnes està prohibida per l'estatut d'autonomia de Catalunya. Vid. l'article 35.3 de l'estatut: "Els alumnes tenen dret a no ser separats en centres ni en grups de classe diferents per raó de llur llengua habitual".

experimentar una part de l'aprenentatge en l'altra llengua oficial de Catalunya. Si s'optés per un sistema d'elecció de llengua, en qualsevol cas, i per exigències constitucionals, tots els alumnes haurien de rebre una educació de l'altra llengua oficial que fos suficient perquè la dominés al final dels estudis obligatoris.

L'aprenentatge en la llengua materna té, com s'acaba d'indicar beneficis pedagògics; això explica també que l'exclusió de la llengua materna de la majoria dels alumnes afecti els resultats. Malgrat la propaganda basada en l'afirmació que "la immersió és un model d'èxit", la veritat és que els resultats del sistema educatiu català no són brillants. Si considerem les dades de l'any 2018, Catalunya, en l'àmbit de les ciències, obté una puntuació de 489⁵⁵, justament la qualificació mitjana de tota l'OCDE⁵⁶, només 6 punts per damunt de la mitjana de tota Espanya⁵⁷ i per dessota de les següents comunitats autònomes espanyoles⁵⁸:

- Galícia (510).
- Castella i Lleó (501)
- Astúries (496).
- Cantàbria (495)
- Aragó (493)
- Navarra (492)

A les puntuacions en matemàtiques, Catalunya obté 490 punts, 1 punt per damunt de la mitjana de l'OCDE (489) i 9 punts per damunt de la mitjana espanyola (481), però, per sota de les següents comunitats autònomes:

- Navarra (503)
- Castella i Lleó (502)
- País Basc (499)

⁵⁵ <https://www.epdata.es/calificacion-ciencias-prueba-pisa-comunidades-autonomas/010fbcba-64cb-43f3-b6de-e05d1fecdf8>.

⁵⁶ OCDE, *Pisa 2018 Results. Combined Executive Summaries. Volume I, II & III*, OCDE, 2019, https://www.oecd.org/pisa/Combined_Executive_Summaries_PISA_2018.pdf, p. 17.

⁵⁷ 483, *ibídem*.

⁵⁸ Les dades de les comunitats autònomes es poden trobar a *PISA 2018. Programa para la Evaluación Internacional de los Estudiantes. Informe español*, Instituto Nacional de Evaluación Educativa de la Dirección general de evaluación y cooperación territorial de la Secretaría de Estado de Educación y Formación Profesional del Ministerio de Educación y Formación Profesional, Madrid, 2019, https://sede.educacion.gob.es/publiventa/descarga.action?f_codigo_agc=20372.

- Cantàbria (499)
- Galícia (498)
- Aragó (497)
- La Rioja (497)
- Astúries (491)

És a dir, malgrat que Catalunya té la quarta renda per càpita més alta d'Espanya (per sota de Madrid, País Basc i Navarra)⁵⁹, els resultats educatius es troben a la mitjana d'Espanya i per dessota de comunitats autònomes amb renda per càpita molt inferior⁶⁰. Això és significatiu perquè les diferències socioeconòmiques de les famílies són aquelles que més incideixen en els resultats acadèmics, així que, si els resultats del sistema educatiu català se situen per sota dels que es correspondrien tenint en compte la seva renda per càpita, haurien d'examinar-se les causes, en comptes de parlar, sense cap base, de "model d'èxit". El fet que la llengua materna de la majoria de la població no es faci servir com a llengua d'aprenentatge podria tenir alguna influència en aquests resultats. El que la utilització de la llengua materna com a llengua de l'educació afavoreixi l'aprenentatge, tal com afirma la UNESCO, pot ser un indicatiu d'aquesta manca de correlació entre posició econòmica de Catalunya i resultats acadèmics, un indicatiu que es veu confirmat pel fet que els resultats acadèmics dels alumnes castellanoparlants són pitjors que els dels alumnes catalanoparlants, tal i com han mostrat diversos estudis⁶¹. No és infreqüent que quan s'utilitzen aquests informes per demanar una major presència de la llengua materna de la majoria dels catalans a l'educació, s'argumenti que aquests pitjors resultats dels alumnes castellanoparlants tenen més relació amb el context socioeconòmic que amb la utilització del català com a llengua vehicular i d'aprenentatge al sistema educatiu⁶². Es tracta d'una

⁵⁹ <https://www.enterat.com/actualidad/pib-espana-per-capita.php>, amb dades extretes de l'INE en relació a l'any 2020 i publicades a desembre de 2021.

⁶⁰ Per exemple, tant a matemàtiques com a ciències, els resultats de Catalunya es troben per sota d'Astúries, malgrat que la renda per càpita d'Astúries és un 24% inferior a la de Catalunya (27.812 euros Catalunya i 21.149 Astúries).

⁶¹ Convivència Cívica Catalana, *La evaluación PISA en Cataluña. Análisis de PISA 2015 en Cataluña*, pot consultar-se aquí: <https://www.convivenciacivica catalana.org/informes2>; F. Ferrer (dir), J.L. Castel i O. Valiente, *Equitat, excel·lència i eficiència educativa a Catalunya. Una anàlisi comparada*, Fundació Jaume Bofill, 2009; J. Calero y A. Choi, *Efectos de la inmersión lingüística sobre el alumnado castellanoparlante en Cataluña*, Fundación Europea Sociedad y Educación, 2019 (<https://www.sociedad y educacion.org/site/wp-content/uploads/SE-Inmersion-Cataluna.pdf>).

⁶² Recentment, a l'informe de Rafael Ribó, formalment en la seva condició de Síndic de Greuges de Catalunya, *Dret i usos lingüístics dels infants i adolescents a Catalunya. L'escola com a garant de la igualtat d'oportunitats*, 2022, pot consultar-se, amb la nota de premsa i altres documents complementaris, a aquest enllaç: <https://www.sindic.cat/ca/page.asp?id=53&ui=8513>. Vid. la p. 27 de l'informe breu (<https://www.sindic.cat/site/unitFiles/8513/Resum%20executiu%20drets%20linguistics catala ok.pdf>).

afirmació que es connecta amb la presentació tergiversada de la realitat que pretén vincular castellanoparlants amb nivell socioeconòmic baix i catalanoparlants amb nivell socioeconòmic alt i que ja hem comentat⁶³ i que, donada la possibilitat d'estigmatització sobre la base de la llengua, hauria de ser emprada amb molta cura, sobre una base estadística ferma i sempre de manera que la presentació de les dades no impliqui una valoració negativa del col·lectiu castellanoparlant. És a dir, justament al contrari de com es fa, ja que ni es presenten les dades que permeten justificar l'afirmació ni es té cura que les valoracions siguin respectuoses amb els col·lectius als quals es refereixen.

És cert, a més, que a tots els nivells socioeconòmics els resultats dels alumnes castellanoparlants són pitjors que els dels alumnes catalanoparlants. Si comparem les dades de l'Informe de Convivència Cívica Catalana amb les dades PISA 2015⁶⁴, veiem que les puntuacions dels alumnes castellanoparlants són sempre més baixes dins del mateix nivell socioeconòmic. Així, a ciències, per exemple, el resultats són aquests:

- Nivell socioeconòmic alt:

A) Catalanoparlants: 560,8

B) Castellanoparlants: 533,5

- Nivell socioeconòmic mig-alt:

A) Catalanoparlants: 532,5

B) Castellanoparlants: 501,8

- Nivell socioeconòmic mig-baix:

A) Catalanoparlants: 506,2

B) Castellanoparlants: 484,4

- Nivell socioeconòmic baix:

A) Catalanoparlants: 483,2

⁶³ Vid. *supra* apartat 3.4.

⁶⁴ *Supra* n. núm. 61, pp. 21-23.

B) Castellano parlants: 470,4

El nivell socioeconòmic és un factor molt rellevant en l'anàlisi dels resultats acadèmics, de tal manera que tant en la relació entre el nivell socioeconòmic alt i mitjà alt, com entre el mitjà baix i el baix, els alumnes castellanoparlants del nivell superior tenen una puntuació superior als dels alumnes catalanoparlants del nivell inferior⁶⁵. Ara bé, en el cas de la relació entre el nivell mitjà alt i mitjà baix, la diferència entre les puntuacions mitjanes dels castellanoparlants del nivell superior i dels catalanoparlants de l'inferior és favorable a aquests (501,8 punts els alumnes castellanoparlants de nivell socioeconòmic mitjà alt i 506,2 la puntuació dels alumnes catalanoparlants de nivell mitjà baix). A la resta de nivells, la diferència entre la puntuació dels alumnes castellanoparlants del nivell superior és d'entre 1 i 2 punts només respecte dels alumnes catalanoparlants del nivell inferior (1 punt entre els resultats dels alumnes castellanoparlants de nivell socioeconòmic alt i els catalanoparlants de nivell socioeconòmic mitjà alt i 1,2 punts entre els alumnes castellanoparlants de nivell socioeconòmic mitjà baix i els catalanoparlants de nivell baix).

És a dir, l'efecte de la llengua materna a l'ensenyament és el de baixar un nivell socioeconòmic. Els alumnes castellanoparlants obtenen, de mitjana, els resultats dels catalanoparlants del nivell socioeconòmic inferior.

D) L'escola i la modificació dels usos lingüístics de les persones i les famílies

Les dades anteriors haurien de servir per a engegar un debat sobre el paper que ha de tenir la llengua materna de la majoria dels catalans a l'escola, més enllà del necessari respecte per la Constitució, els drets que es deriven de la Constitució i de les sentències judicials, però també ens serveix per adonar-nos del paper que té l'escola dins del projecte nacionalista com a eina per a la modificació dels hàbits lingüístics de les persones.

No hi ha cap intent d'amagar que l'escola té com a funció, des de la perspectiva nacionalista, promoure no només el coneixement, sinó també l'ús de la llengua catalana⁶⁶.

⁶⁵ Els alumnes castellanoparlants de nivell alt tenen una puntuació de 533,5 i els catalanoparlants de nivell mitjà alt tenen una puntuació de 532,5. Els alumnes castellanoparlants de nivell mitjà baix tenen una puntuació de 484,4 i els catalanoparlants de nivell baix, una puntuació de 483,2.

⁶⁶ Així s'indicava ja al "Programa 2000", *vid. supra* n. núm. 46: "Enseñanza. Objetivos. Impulsar el sentimiento nacional catalán de los profesores, padres y estudiantes. Garantizar el perfecto conocimiento de la geografía, historia y otros hechos socioculturales de Catalunya, además de potenciar el uso de la lengua catalana por parte de profesores, maestros y alumnos".

D'aquesta manera, l'escola es converteix en un instrument del procés de normalització lingüística; és a dir, del procés d'ampliació de l'ús de la llengua catalana a la societat⁶⁷. Des d'aquesta perspectiva, l'escola monolingüe en català estaria justificada com una manera de compensar una "excessiva" presència del castellà a la societat. L'argument ha estat explicat a l'informe sobre drets i usos lingüístics dels infants i adolescents del Síndic de Greuges que ja hem citat⁶⁸.

Aquesta preocupació per l'ús del català (i no només pel seu coneixement) explicaria l'interès dels nacionalistes perquè els alumnes fessin servir el català no només a les classes, sinó també en el temps d'esbarjo, a les activitats extraescolars i en les relacions entre ells⁶⁹. L'UMSILC ofereix exemples d'aquesta preocupació⁷⁰. Fins i tot manifesta el seu neguit perquè el professorat, a conseqüència del que denomina "conflictivització judicial i mediàtica", es mostri reticent a corregir l'ús del castellà per part dels alumnes dins del centre educatiu:

“Cal no perdre de vista, en aquest sentit, que la conflictivització judicial i mediàtica del model també ha contribuït a problematitzar la intervenció del professorat sobre els usos lingüístics dels estudiants en el marc de les activitats d'ensenyament i aprenentatge, encara que estigui justificada des d'un punt de vista didàctic” (pàgina 50).

⁶⁷ Vid. molt recentment, l'Exposició de Motius de la proposició de llei de modificació de la Llei de Política Lingüística (*supra* n. núm. 52): “Des de l'Estatut d'autonomia de 1979, que va fixar el règim d'oficialitat del català i del castellà a Catalunya, l'ensenyament ha estat reconegut com un instrument fonamental de cohesió social i del procés de normalització lingüística”. També al Preàmbul de la Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació *DOGC*, 16-VII-2009: “Així, la Llei d'educació desenvolupa també el règim lingüístic derivat de l'Estatut, que en l'article 143.1 estableix que correspon a la Generalitat la competència exclusiva en matèria de llengua pròpia; per tant, pot determinar el règim lingüístic del sistema educatiu amb la finalitat de garantir la normalització lingüística del català”.

⁶⁸ Vid. *supra* n. núm. 62, p. 17, on trobem un epígraf que es titula: “L'escola contribueix a compensar la subordinació del català al castellà en la resta d'àmbits d'interacció social” i aquí es pot llegir, per exemple que “Aquest ús preponderant de la llengua castellana fora de l'escola no es produeix dins de l'aula, on el català és la llengua d'ús normal i està més present que el castellà (...). Des d'aquesta perspectiva, doncs, la llengua d'impartició de matèria del professorat i la llengua d'interacció del professorat amb l'alumnat contribueixen a compensar el caràcter dominant del castellà a la resta d'usos lingüístics al centre i fora d'aquest”.

⁶⁹ Vid. *Estudi sociolingüístic als patis d'escoles i instituts de zones urbanes de Catalunya*, Plataforma per la Llengua, 2019, https://www.plataforma-llengua.cat/media/upload/pdf/estudi-sociolingüístic-patis-web-ok_1630936308.pdf. Aquesta entitat va desenvolupar una activitat que no tenia relació amb la llengua amb el propòsit amagat de fer un estudi de la llengua que feien servir tant els estudiants com els professors (p. 24).

⁷⁰ Vid. pàg. 50-52.

Entenem que aquest intent d'incidència als usos lingüístics dels alumnes no està justificat, com no està justificat que el poder públic intenti que les persones canviïn els seus hàbits lingüístics. Hem de distingir entre polítiques de promoció del coneixement i les competències en l'ús de la llengua i les polítiques orientades a incrementar aquest ús per part dels ciutadans. Aquestes últimes són unes polítiques inevitablement orientades a fer disminuir la utilització d'altres llengües diferents del català, unes polítiques que afecten altres llengües que no són oficials, però també a aquella que és oficial a tota Espanya, el castellà.

Ara bé, com hem dit, aquestes polítiques són plenament assumides pel nacionalisme i l'escola és un element clau per a elles. No només perquè permet traslladar la idea que el català és l'única llengua de cohesió a Catalunya (una idea que, com hem vist, és clau en el document que comentem)⁷¹, sinó també perquè l'ús del català com a única llengua de comunicació de la comunitat educativa i d'aprenentatge suposa un avantatge pels catalanoparlants que es pot convertir en un esperó per canviar la llengua habitual. De fet, ens ha arribat que hi ha casos en què directament des dels centres educatius s'aconsella a les famílies que parlin en català als seus nens com a forma d'incentivar el seu aprenentatge de la llengua. Aquesta vinculació entre català i llengua de l'escola podria, per tant, explicar en part les dades que comentaven a l'epígraf 3 relatives al canvi de llengua familiar cap al català.

Des de la perspectiva nacionalista, doncs, el manteniment d'una escola monolingüe en català és un element rellevant en el seu pla de modificació de la societat per tal d'adequar-la al model que defensen els seus plantejaments, però des de la nostra perspectiva aquest pla no hauria d'imposar-se a les raons que aconsellen una presència més intensa de l'espanyol al sistema educatiu. No només per exigències constitucionals, sinó també perquè el coherent amb una societat bilingüe és una escola bilingüe, que garanteixi el domini de les dues llengües oficials i que aprofiti els avantatges de l'escolarització en la llengua materna dels alumnes. Des de la nostra perspectiva, aquestes haurien de ser les bases de l'acord pel model lingüístic del sistema educatiu a Catalunya.

E) El nivell de coneixement de castellà dels alumnes catalans.

⁷¹ Vid. *supra* epígraf 1.

Queda per comentar un darrer punt. És clar que es poden plantejar dubtes sobre el nivell de coneixement de l'espanyol per part dels alumnes catalans. Quan es planteja aquest tema, la resposta des del nacionalisme és sempre que el nivell de castellà dels alumnes catalans és igual o superior a la dels de la resta d'Espanya. L'UMSILC fa el mateix i afirma que no hi ha dades que provin un dèficit en el coneixement del castellà per part dels alumnes catalans.⁷²

De fet, és cert que no hi ha dades sobre els coneixements de castellà dels alumnes catalans si volem comparar-los amb els dels alumnes d'altres comunitats autònomes. No hi ha proves comunes a tota Espanya que permetin fer aquesta comparació. El document ni tan sols intenta aprofitar-se de les qualificacions de les proves d'accés a la Universitat (que sí que han estat emprades en altres ocasions) i que no poden servir de comparació perquè l'avaluació que es fa en unes i altres comunitats autònomes difereix d'una manera significativa⁷³.

El document que comentem aquí, parteix de les dades obtingudes a les proves de 4t d'ESO a Catalunya. Això implica que caldria analitzar no només les qualificacions, sinó també el nivell d'exigència. Les qualificacions, sense considerar aquest element, són inútils. Basar la determinació del nivell de coneixement d'una llengua a partir de les qualificacions aconseguides implicaria que, en el cas d'un alumne de sisè de primària que hagués obtingut un 6 en llengua catalana i un 7 en anglès, hauríem de concloure que el nivell d'anglès de l'alumne és superior al seu nivell de català.

En qualsevol cas, considerem que caldria establir mecanismes per tal de determinar de manera objectiva, en primer lloc, el nivell de coneixement de castellà i de català dels alumnes catalans i, en segon lloc, l'equivalència entre aquest nivell i el dels alumnes de la resta d'Espanya.

2. Ensenyament universitari

⁷² Vid. p.56: "En definitiva, les dades disponibles no donen suport a l'existència de cap dèficit en l'aprenentatge del castellà que recomani modificar de manera generalitzada el disseny del model per reforçar-ne l'ús com a llengua vehicular".

⁷³ Tal com ha analitzat I. Teruel ("Falacias y sesgos: el nivel de castellano de los alumnos catalanes", *Crónica Popular*, 1 de març de 2018, <https://www.cronicapopular.es/2018/03/falacias-y-sesgos-el-nivel-de-castellano-de-los-alumnos-catalanes/>).

Malgrat que la Llei catalana d'Universitats⁷⁴ estableix que “el català és la llengua pròpia de les universitats de Catalunya i, per tant, és la llengua d'ús normal de llurs activitats”⁷⁵, “el professorat i l'alumnat tenen dret a expressar-se en cada cas, oralment o per escrit, en la llengua oficial que prefereixin”, tal com preveuen l'article 35.5 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya i l'article 22.1 de la Llei de Política Lingüística. El règim lingüístic a les universitats, per tant, es diferencia amb molta claredat del que s'aplica a l'ensenyament no universitari. A la Universitat, la llibertat dels membres de la comunitat universitària preval, de tal manera que la llengua que utilitza el professor no condiciona la que pot fer servir l'alumne; essent així que a una classe que es desenvolupa en castellà, un alumne pot intervenir en català i el professor pot contestar en català o en castellà.

Aquesta llibertat, però, ha de combinar-se amb una informació adequada. És necessari que els estudiants sàpiguen en quina llengua s'impartirà cada curs per tal de fer la tria que estimin convenient. Pot haver-hi estudiants que no coneixen el català o el castellà (si són espanyols s'ha de presumir que coneixen el castellà d'acord amb el que estableix l'article 3 de la Constitució, però no opera aquesta presumpció en el cas d'estudiants estrangers), o que prefereixin, per les raons que sigui, assistir a classe impartida en un idioma determinat.

A més, cal afegir que, lògicament, no és inhabitual que hi hagi cursos que s'imparteixen en altres idiomes, fonamentalment en anglès. La normativa i programació de la Universitat determinarà com s'articula aquest plurilingüisme, però tot parant compte d'aquesta llibertat bàsica d'elecció de llengua per part de cada membre de la comunitat universitària.

Aquesta llibertat hauria de ser un bon punt de partença per a l'articulació de la convivència lingüística a les universitats catalanes. És una llibertat que no és contrària a l'adopció de polítiques orientades a potenciar la utilització d'una o altra llengua per part de l'administració universitària i a la docència. Així, per exemple, la potenciació de la internacionalització precisarà un increment de la docència en anglès, i, si la universitat vol enfortir les relacions amb Llatinoamèrica, haurà d'haver-hi un nombre suficient de classes en espanyol. També hi pot haver raons específiques que aconsellin augmentar la presència d'altres idiomes en funció de les polítiques de col·laboració internacional de la

⁷⁴ Llei 1/2003, de 19 de febrer, d'universitats de Catalunya, *DOGC*, 19-III-2003.

⁷⁵ Art. 6.1. L'article 35.1 de l'estatut d'autonomia de Catalunya estableix que “Totes les persones tenen dret a rebre l'ensenyament en català, d'acord amb el que estableix aquest Estatut. El català s'ha d'utilitzar normalment com a llengua vehicular i d'aprenentatge **en l'ensenyament universitari** i en el no universitari” (negreta afegida).

institució i, per descomptat, la presència del català haurà de ser conforme amb el fet de que es la llengua oficial de Catalunya i materna de gairebé un terç dels catalans. A més, tal com hem vist, la normativa vigent indica que el català ha de ser la llengua d'ús normal a la Universitat —una regla que és d'obligatori compliment en tant no suposi l'exclusió de l'espanyol, d'acord amb la doctrina constitucional que ja hem examinat a altres apartats i que també s'aplica a les universitats.

Des de la nostra perspectiva, la regulació del règim lingüístic de la Universitat, tant a l'Estatut d'Autonomia com a la Llei de Política Lingüística i a la Llei d'Universitats haurà d'incloure una menció específica relativa tant a la utilització de llengües que no són oficials, com a la necessitat que els centres potenciïn la seva capacitat organitzativa per tal de portar a terme polítiques pròpies en matèria lingüística. Aquestes polítiques hauran de respectar el dret de tots els membres de la comunitat universitària de fer servir la llengua oficial que desitgin.

Aquesta no és la perspectiva que adopta el document “Un marc sociolingüístic igualitari per a la llengua catalana”, ja que aquí l'única preocupació que s'explicita és que la presència del castellà sigui encara més gran que la que hi ha ara. Sembla que l'objectiu és que les universitats catalanes repliquin el model de l'ensenyament no universitari i es converteixen en centres monolingües en català, o bé que comptin amb una presència suficient de l'anglès que arraconi pràcticament el castellà.

Així, d'acord amb les dades de l'any 2019, un 75,1% dels cursos de grau s'imparteixen en català, un 14,6% en castellà i un 10,3% en terceres llengües (bàsicament en anglès)⁷⁶. Si es detalla per universitats⁷⁷, resulta que, d'acord amb les dades més recents, la Universitat que ofereix més cursos en català és la Universitat Rovira i Virgili (un 84,6% dels cursos) i la que menys, la UPF (un 42,7% dels cursos). Pel que fa als cursos en castellà, la universitat que té més docència en castellà és també la UPF, (un 23% dels cursos), i la que menys, la Universitat Rovira i Virgili, (un 9,8% dels cursos).

Als estudis de màster, el català és la llengua del 52,5% dels cursos, mentre el castellà ho és del 23,8% i l'anglès del 23,7%⁷⁸. Per universitats, la presència més gran del català la trobem a la UAB (65,9% de la docència de màster en català) i la més petita a la UPF (6,1% de la docència de màster en català). La presència més rellevant del castellà és a la

⁷⁶ Vid. p. 59 del document.

⁷⁷ Vid. p. 60 del document.

⁷⁸ Vid. p. 61 del document.

UB (38% de la docència) i la menys rellevant a la UAB (13%). En el cas de la UPF, cal tenir en compte l'altíssim nombre de cursos en terceres llengües (70,9%)⁷⁹.

Pensem que aquestes dades han de ser objecte d'una anàlisi més acurat, que tingui en compte no tan sols el percentatge de classes en cada idioma sobre el global, sinó també el nombre de matèries que són impartides en cada idioma, vigilant que, com que a moltes matèries hi ha més d'un grup, no és impossible que la mateixa matèria consti com a impartida en varies llengües. Aquesta anàlisi ens permetria determinar el grau d'opció lingüística que tenen els estudiants.

En qualsevol cas, no podem compartir la preocupació del document pel fet que les dades no mostrin encara una presència suficient de català als estudis de grau i màster i que calgui preocupar-se per "blindar" la presència del català a les universitats⁸⁰ quan aquest és molt clarament majoritari. A l'inrevés, caldria preguntar-se com és possible que el castellà, que és la llengua materna de la majoria dels catalans i que és oficial a Catalunya, tingui una presència a la Universitat que és una cinquena part de la presència del català, si parlem de graus i menys de la meitat si ens referim als màsters.

Admetre sense discussió que el català tingui aquesta presència, malgrat ser minoritari dins de la població de Catalunya, és admetre una prevalença del català respecte de la llengua majoritària dels catalans que ni és coherent amb el caràcter oficial tant del castellà com del català ni legítim, si considerem que la majoria dels estudiants tenen com a llengua materna el castellà i no el català.

3. Aprenentatge de llengües entre persones adultes

D'acord amb les dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT)⁸¹ corresponents a l'any 2018, el 94,4% de la població entén el català i un 81,2% el sap parlar. Un 85,5% de la població el sap llegir i un 65,3% el pot escriure. Es pot dir que el coneixement del català és molt alt i que només s'aprecia un cert dèficit en la capacitat d'escriure'l que té a veure, sense dubte, amb la manca d'escolarització en català abans dels anys 80 del segle XX, ja que al grups d'edat més joves la capacitat d'escriure el català arriba al 80,6% (entre els 25 i els 29 anys), al 91% (entre els 20 i els 24 anys) i al 94,7%

⁷⁹ Vid. p. 62 del document.

⁸⁰ Vid. pàg. 67 del document.

⁸¹ <https://www.idescat.cat/pub/?id=eulp&n=4987>.

(entre els 15 i els 19 anys). Per contra, entre la població que té entre 85 i 89 anys només un 36,7% sap escriure el català, malgrat que un 70,6% sap parlar-lo⁸².

El coneixement del català és, per tant, alt, però encara n'és més el castellà. D'acord amb l'IDESCAT i amb dades de 2018, un 99,8% de la població entén el castellà, un 99,5% el parla, un 98,5% el llegeix i un 97,6% pot escriure'l⁸³.

Aquestes dades s'han de valorar tot parant compte de dues circumstàncies. En primer lloc, que la llengua materna (“inicial”, segons la terminologia de la Generalitat) de la majoria dels catalans és el castellà (55,5% si computem aquells que tenim el castellà com a única llengua materna i aquells que tenen el castellà juntament amb el català) i que només un 34,3% de la població té com a llengua materna el català⁸⁴.

La segona dada que hem de tenir en compte és que una part significativa de la població de Catalunya actualment ha nascut fora de la comunitat autònoma. Així, si tenim en compte aquesta dada, veurem que la pràctica totalitat de la població nascuda a Catalunya no només entén, parla i llegeix el català, sinó que també es capaç d'escriure'l⁸⁵. És entre la població nascuda o a la resta d'Espanya o a l'estranger on trobem un coneixement més baix del català.

Aquestes dades ens indiquen, per tant, que la majoria de les persones que a Catalunya tenen el català com a llengua l'han adquirida com a *segona* llengua. Si hi ha un 81,2% de la població que sap parlar el català i només un 34,3% de la població el té com a llengua materna, vol dir que un 46,9% dels parlants de català són persones que tenen una llengua materna diferent (l'espanyol, a la majoria dels casos). Això és conseqüència de la presència del català a l'escola, però no només això ho explica. Tal com hem vist, també persones nascudes a la resta d'Espanya i a l'estranger i que, almenys en part, no hauran estat escolaritzats a Catalunya, entenen, parlen, llegeixen i escriuen el català.

De fet, són dades que mostren que la tasca de “catalanització” de la població a Catalunya s'ha desenvolupat amb èxit. Com hem vist, pràcticament tota la població nascuda a Catalunya coneix plenament el català fins al punt d'escriure'l, i una part significativa de les persones nascudes fora de Catalunya també l'han après.

⁸² <https://www.idescat.cat/pub/?id=eulp&n=4945>.

⁸³ <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=anuals&n=10367>.

⁸⁴ 31,5% només català i 2,8% català i castellà, com hem indicat. Les dades poden consultar-se a aquest enllaç: <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=anuals&n=10367>.

⁸⁵ Un 99,8% l'entén, un 98,2% el parla, un 98% el llegeix i un 87,2% l'escriu (<https://www.idescat.cat/pub/?id=eulp&n=4991>).

Ja sabem, però, que des de la perspectiva nacionalista, l'objectiu és que l'única llengua de cohesió a Catalunya sigui el català i que, per tant, tothom hauria de tenir un bon coneixement d'aquesta llengua. Així s'explica, per exemple, que s'hagués intentat que l'aprenentatge del català per part dels estrangers arribats a Catalunya fos un requisit per poder començar a rebre classes d'espanyol⁸⁶.

Creiem que s'han d'oferir recursos suficients perquè tots aquells que ho desitgin puguin adquirir coneixements de català i de castellà, llengües oficials a Catalunya, i també que s'han de respectar escrupolosament les opcions de les persones que vulguin aprofitar aquests serveis. És comprensible que, qui arribi a Catalunya sense conèixer cap de les dues llengües oficials, prefereixi formar-se primer en castellà, que és llengua oficial no només a Catalunya, sinó a tota Espanya i a altres 21 països. Imposar l'aprenentatge previ del català o afavorir aquest aprenentatge previ no té cap sentit. Els drets de les persones i la seva planificació vital han de tenir preferència sobre el pla nacionalista que pretén imposar determinats usos lingüístics al conjunt de la població en comptes de respectar la seva llibertat.

Aquesta ingerència a l'àmbit privat no es limita a les persones nouvingudes, sinó que afecta també a la resta de la població. En aquest sentit, és especialment rebutjable la indicació que es fa a la p. 65 del document.

“A aquestes dificultats s’hi afegeix la tendència ben arrelada en bona part dels catalanoparlants d’adreçar-se en castellà a les persones que perceben com a “forasteres” per la seva aparença física, forma de vestir, llinatges o, fins i tot, quan parlen català, però ho fan “amb accent”. Una tendència que també es fa sentir, sovint, en professionals d’administracions públiques i entitats del tercer sector que gestionen les polítiques d’acollida més enllà de la formació lingüística, i que recorren sovint al castellà en la seva interacció amb les persones nouvingudes”.

El document proposa, per una banda, que els particulars canviïn els seus usos lingüístics, un canvi que implicaria una utilització preferent del català, fins i tot en aquells casos en què suposaria una disminució en l'ús de l'altra llengua oficial a Catalunya, el castellà. És

⁸⁶ Llei 10/2010, del 7 de maig, d'acollida de les persones immigrades i de les retornades a Catalunya, *DOGC*, 14 de maig de 2010. Al seu article 9.5 establia que s'havia d'oferir formació en llengua castellana “a les persones que hagin assolit l'adquisició de competències bàsiques en llengua catalana”. Aquest incís va ser declarat inconstitucional per la STC 87/1017, de 4 de juliol, ECLI:ES:TC:2017:87.

clar que, com a proposta d'un particular o d'una associació privada, és legítim plantejar una cosa així, igual que es podria plantejar també la contrària —aconsellar utilitzar sempre la llengua oficial a tota Espanya—, però un document que porta el segell d'una administració pública no hauria d'incórrer en aquesta ingerència a la vida privada de les persones.

D'altra banda, critica aquesta utilització del castellà també per part de les administracions públiques, a les quals indica que haurien de preferir la utilització del català. Al proper epígraf haurem de tornar sobre aquesta qüestió, però aquí ja hem d'aclarir que les administracions públiques han de fer servir amb normalitat les dues llengües oficials i que, per tant, qualsevol indicació en el sentit de deixar d'utilitzar el castellà en favor del català no és acceptable.

6. Món Socioeconòmic i sociosanitari

1. El sector privat

A aquest apartat de l'UMSILC hi trobem, per una part, algunes reflexions sobre l'ús del català al mercat (etiquetatge, atenció en català, llengua emprada a les pàgines web) i per una altra, amb tractament independent, el “problema” de la manca d'utilització del català per part del personal sanitari.

La tesi que es manté és que tothom ha de poder ser atès a qualsevol establiment en català, i que el català ha d'emprar-se a l'etiquetatge i a les comunicacions de les empreses amb els consumidors i usuaris. Per tal d'assolir aquest objectiu, es fa una crida a les empreses perquè hi hagi una exigència generalitzada de coneixements de català per aconseguir un lloc de treball. A tot això s'afegeix una reflexió sobre com els coneixements de català faciliten l'ascens social i la possibilitat de trobar millors feines, a la vegada que ~~hi ha un lament perquè~~ es lamenta que les necessitats de contractació al sector sanitari han fet que molts nous treballadors (metges inclosos) no poden atendre correctament en català als pacients.

És clar que tot el discurs a aquesta part del document trontolla. Així, per exemple, és difícil mantenir la necessitat de coneixement de català per obtenir llocs de treball qualificats i, a la vegada, criticar que molts metges no coneixen el català. Ens trobem, però, a un epígraf significatiu del document, ja que és aquesta una de les parts en les quals

es manifesten més clarament les conseqüències de la pretensió de viure plenament en català que ja havíem comentat a l'epígraf 2.

El plantejament és, com ja hem vist, que una persona pugui desenvolupar-se en un entorn purament català, i tal com hem explicat abans també, aquesta proposta ignora que les llengües oficials a Catalunya són dos (tres amb l'aranès) i no només una, i que la cooficialitat a Espanya ha de basar-se en la convivència de les llengües, no en l'atribució d'espais separats a cadascuna d'elles.

D'acord amb aquest plantejament, els operadors privats haurien de poder fer servir qualsevol de les llengües oficials, de tal manera que la situació habitual seria la d'un espai públic amb presència tant del castellà com del català, en funció de les opcions dels operadors econòmics i dels consumidors (si considerem la perspectiva econòmica). Fins i tot, no hi ha raons per no admetre altres llengües, malgrat que no siguin oficials, i això sense excloure que, per tal de protegir els drets dels consumidors, es pugui demanar que certs documents estiguin redactats almenys en castellà o en català⁸⁷.

Aquesta llibertat, però, no és compatible amb el projecte nacionalista, que vol regular, per exemple, la llengua que s'ha d'utilitzar a la retolació. S'ha de dir, però, que la normativa que obliga a retolar en català ha estat avalada pel Tribunal Constitucional⁸⁸.

El document planteja aprofundir en aquesta línia establint més obligacions als particulars per tal d'arribar a una societat "plenament en català", i posat que hi ha dificultats legals per endurir les normatives lingüístiques amb repercussions al mercat⁸⁹, es proposa introduir aquestes obligacions mitjançant acords amb els agents socioeconòmics. El que s'hauria de fer, en canvi, és reduir les regulacions existents, alliberar als comerciants de l'obligació de retolar en català i permetre que siguin els operadors comercials aquells que decideixin les seves estratègies de mercat, així com les destreses que ha de reunir el personal que contracten. En aquest sentit, establir de manera general l'obligació de coneixement del català per ser contractat, tal com sembla plantejar el document⁹⁰, és una ingerència que manca de justificació. En aquest sentit, s'ha de recordar (com recull el document que comentem, encara que amb una errada a la referència) que el Tribunal Constitucional, quan va interpretar l'article 128-1 del Codi de Consum de Catalunya⁹¹,

⁸⁷ Vid., per exemple, l'article 123-2 del Codi de Consum de Catalunya (Llei 22/2010, de 20 de juliol, *DOGC*, 13-VIII-2010).

⁸⁸ Vid. art. 31 de la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística, *DOGC*, 9-I-1998.

⁸⁹ Vid. pàg. 72-73 del document.

⁹⁰ Vid. pàg. 74 del document.

⁹¹ Vid. *supra* n núm. 87.

va assenyalar que, en les relacions entre particulars, la llei no pot imposar obligacions individuals d'ús de qualsevol de les llengües oficials, i que en aquest sentit hauria d'interpretar-se l'article del Codi de Consum, que estableix el dret del consumidor a ser atès de manera oral i escrita en la llengua oficial que triï⁹².

2. *El sector públic*

A aquesta part del document no es fa referència general al sector públic, i només es comenta la situació a l'àmbit sociosanitari. Entenem que el tema de la llengua a les administracions públiques s'hauria d'abordar de manera general.

El primer que cal dir és que les administracions públiques controlades pels nacionalistes porten a terme una política agressiva d'exclusió del castellà. Així, el més habitual és que la retolació estigui només en català, que els documents que s'ofereixen al públic no estiguin disponibles més que en català i que les pàgines web no tinguin versions completes en castellà⁹³. Quan s'utilitza el castellà juntament amb el català, a vegades els missatges en castellà es presenten en lletra més petita que aquells que estan escrits en català o inclús abreujats. És a dir, hi ha una política conscient i evident d'exclusió del castellà de la comunicació de les administracions públiques. Com a mostra d'això, hem de recordar que els tribunals han declarat il·legals determinats protocols de comunicació de l'administració que assenyalaven que la comunicació hauria de realitzar-se sempre en català i sense possibilitat de recórrer al castellà més que en aquells casos en què l'interlocutor ho demani o manifesti dificultats per entendre el català⁹⁴. Aquests protocols eren contraris a la llei perquè l'administració no pot imposar la utilització d'una sola de les llengües oficials, ja que tant el català com el castellà han de ser emprades normalment per l'administració.

No és, però, aquesta la situació. Les administracions catalanes practiquen una política d'exclusió del castellà que és contrària als principis sobre els quals es basa la convivència de llengües, d'acord amb la Constitució. Només cal comparar els DNI expedits a Catalunya (bilingües) i la Targeta Sanitària que emet la Generalitat (monolingüe en

⁹² Vid. STC 88/2017, de 4 de juliol, ECLI:ES:TC:2017:88, FJ núm. 4. Al document "Un marc sociolingüístic igualitari per a la llengua catalana" se cita erròniament com STC 137/2010.

⁹³ Poden consultar-se les dades en l'informe de Impulso Ciudadano *Catalán privilegiado, español discriminado. Desmontando la estrategia nacionalista de la lengua débil*, Impulso Ciudadano, abril 2022 https://www.impulsociudadano.org/wp-content/uploads/2022/04/Informe_CATALA%CC%81N-PRIVILEGIADO-ESPAN%CC%83OL-DISCRIMINADO.pdf, pàg. 11-12.

⁹⁴ Sentència del TSJC de 9 de desembre de 2015, ECLI:ES:TSJCAT:2015:12277.

català) per adonar-se de la naturalesa d'aquesta política que vol arribar a una Catalunya on el català sigui, com expressa el document que comentem, l'única llengua de cohesió. Aquesta política conscient d'exclusió del castellà arriba al punt de rebutjar la comunicació bilingüe de les administracions. Ho van poder comprovar quan, fa uns anys, el Síndic de Greuges es va queixar davant l'anunci que l'Ajuntament de Lleida faria les seves comunicacions en les dues llengües oficials, català i castellà. El Síndic de Greuges va protestar demanant que tant les comunicacions com la informació complementària dels senyals de trànsit estigués només en català, excepte quan la persona demanés la comunicació en castellà o hi hagués risc d'indefensió⁹⁵. Podríem dir que aquí la intervenció del Síndic es justificaria per intentar protegir aquest (inexistent) dret a viure únicament en català, perquè d'altra manera no s'entén en quina mesura pot perjudicar els drets de les persones rebre una comunicació escrita en les dues llengües oficials de Catalunya.

Les administracions públiques haurien d'utilitzar amb normalitat les dues llengües oficials. Aquesta utilització no és més que una conseqüència elemental de la doctrina constitucional sobre l'articulació de les diverses llengües espanyoles i respon a la realitat bilingüe de la societat catalana. L'administració de l'Estat a Catalunya ja fa un esforç per implementar aquesta comunicació bilingüe, però tant l'administració autonòmica com les administracions locals no és que facin cap esforç, és que de manera explícita orienten la seva política a l'exclusió del castellà.

7. Mitjans de comunicació i cultura

1. Mitjans de comunicació i oferta audiovisual

A) Els mitjans al segle XX

Quan els anys vuitanta del segle XX es va posar en marxa el programa de catalanització, els mitjans de comunicació van esdevenir una eina fonamental. Al Programa 2000⁹⁶ llegim:

“Medios de comunicación

⁹⁵ <https://www.sindic.cat/ca/page.asp?id=53&ui=4152&prevNode=346&month=6>.

⁹⁶ *Vid. supra* n. núm. 46.

Objetivos. Lograr que los medios de comunicación públicos dependientes de la Generalitat sigan siendo unos transmisores eficaces del modelo nacional catalán. Para ello se utilizará y difundirá de forma clara los conceptos relativos a la identidad nacional catalana:

a) Depuración del lenguaje. Es necesario emplear un catalán estándar y sin incorrecciones, teniendo en cuenta las diversas fonéticas”.

Els mitjans de comunicació públics es consideren, per tant, com transmissors del model nacional català (és a dir, de les propostes nacionalistes), però també de la llengua catalana. Donada la importància dels mitjans de comunicació, i especialment de la televisió, uns mitjans públics conscienciats políticament serien una eina bàsica per l'assentament del nacionalisme a la societat catalana. Des de la perspectiva de la llengua, els mitjans de comunicació que van emetre en català des dels anys vuitanta del segle XX van ser una eina fonamental per a la difusió del català.

La difusió del català no es va limitar als mitjans públics de comunicació, ja que també s'han creat o subvencionat mitjans privats, afavorint la publicació en català⁹⁷. El resultat és que, com mostra el document que comentem⁹⁸, l'oferta en català és majoritària en premsa (62% en català i 38% en castellà), mentre a la ràdio el català i el castellà tenen una presència equilibrada (48% en català i 52% en castellà). L'augment de l'oferta televisiva als darrers anys ha portat que la presència percentual del català s'hagi reduït del 32% al 10%, malgrat que el consum de televisió en català és d'un 18,9%.

Les dades anteriors mostren que a Catalunya hi ha una oferta tant de premsa com de ràdio i televisió significativa en català. Una oferta que se situa sovint per damunt del pes que té el català com a llengua inicial, d'identificació o habitual dels catalans.

Ara bé, cal tenir en compte que, en aquest cas també s'ha arribat a aquesta situació mitjançant una política d'exclusió del castellà dels mitjans públics de comunicació. Aquesta exclusió es va fonamentar en el seu moment en l'intent de compensar la presència més gran del castellà als mitjans estatals, tant públics com privats, malgrat que

⁹⁷ En el moment de redactar aquest informe, s'acaba de tancar la convocatòria de la subvenció estructural per a publicacions en suport paper en català o aranès, amb una dotació de 4.235.000 euros (Resolució PRE/680/2022, de 9 de març, per la qual s'obre la convocatòria per a la concessió de subvencions estructurals per a l'edició de publicacions periòdiques en suport paper en català o aranès, corresponent a l'any 2022, DOGC, 16-III-2002). A les subvencions directes, hem d'afegir la publicitat institucional que reben els mitjans de comunicació. Vid. I. Fernández Alonso, "Publicidad institucional y construcción nacional", *Crónica Global*, 31 de agosto de 2021, https://cronicaglobal.elespanol.com/politica/publicidad-institucional-construccion-nacional_528924_102.html.

⁹⁸ Vid. p. 82.

resulti difícilment assumible que els mitjans públics d'una comunitat autònoma amb tres llengües oficials exclouï una d'elles que, a més, és la llengua materna de més de la meitat de la població. Aquesta exclusió té conseqüències a la identificació dels ciutadans amb els mitjans i, per extensió, amb les administracions, i transmet una vegada més l'idea que l'única llengua "legítima" a Catalunya és el català, mentre que la resta de llengües (castellà inclòs) han d'assumir una posició de subordinació a l'àmbit públic i oficial⁹⁹. S'hauria, per tant, d'introduir el castellà com a llengua d'ús normal als mitjans de titularitat pública a Catalunya. Això no hauria d'impedir una presència més gran del català, tot tenint en compte el menor pes de l'oferta global en castellà. El que és inadmissible és l'exclusió.

B) L'oferta comunicativa i audiovisual global

Durant les dues darreres dècades del segle XX, el control directe o indirecte dels mitjans de comunicació tradicionals va exercir una gran influència tant en la normalització del català com en l'assentament del nacionalisme a la societat catalana. El canvi de segle, però, ha implicat un canvi en l'àmbit global que afecta també a aquest àmbit.

A dies d'ara, tal com explica l' UMSILC, el consum dels mitjans tradicionals ha disminuït i ha augmentat el consum d'Internet i de plataformes de difusió de continguts (que operen també mitjançant la xarxa global). La incidència dels poders públics a aquests mitjans és menor que als tradicionals; és més difícil el seu control i menys encara per a un poder regional com és la Generalitat.

Dins de la xarxa global hi ha una gran competència per introduir continguts i una demanda molt diversificada en la qual les llengües juguen un paper diferent del tradicional. El consumidor de continguts no només està més acostumat a rebre inputs en diversos idiomes, sinó que també es familiaritza amb les particularitats dels idiomes globals. A Espanya, per exemple, hi ha una influència creixent de l'espanyol de Llatinoamèrica, que s'introdueix a aquest costat de l'Atlàntic mitjançant YouTube, Instagram, Netflix o qualsevol altra plataforma de difusió de continguts.

⁹⁹ No només els professionals dels mitjans públics de comunicació han d'expressar-se en català, sinó que també es procura que els convidats utilitzin aquesta llengua. *Vid.* el manual d'ús del llibre d'estil de la CCMA (punt 2.1.1.6.4. Tertúlies) a on s'indica que "En igualtat de mèrits i qualitats, preferim tertulians que s'expressin en català", <https://www.ccma.cat/llibredestil/tertulies/3099784/>.

Aquesta nova situació suposa un entrebanc pel projecte nacionalista de catalanització (són les seves paraules, tal com figuren al Programa 2000). La capacitat i mitjans del poder públic no tenen una gran influència al món global¹⁰⁰. Malgrat això, s'intenten utilitzar eines normatives per a orientar el mercat cap a una major presència del català. Així ha estat en l'intent de forçar un determinat percentatge de pel·lícules en català als cinemes¹⁰¹ o, actualment o de fer obligatori que les plataformes que proporcionen recursos audiovisuals incloguin una quota en català, que també ha acabat transformant-se en la dotació de subvencions per a la producció en català (i altres llengües espanyoles)¹⁰². Creiem que s'ha de garantir l'obertura més gran possible al món global, per tal que les limitacions per accedir a continguts siguin les mínimes possibles. Els catalans gaudim del contacte amb cultures diverses, llengües diverses i altres formes de veure el món. El castellà com a llengua que ens obre les portes de Llatinoamèrica i llengua global és un actiu que hem de potenciar, cosa que no és en absolut incompatible amb la promoció i difusió del català. En menys de dos mesos (això s'escriu el maig de 2022) el vídeo de Rosalia a YouTube del tema G3N15, que inclou una bona part en català, ha tingut més de dos milions i mig de visualitzacions¹⁰³. El català té moltes possibilitats dins del món global, i més si s'aprofita dels avantatges que també ofereix l'altra llengua dels catalans, el castellà.

2. *Indústries culturals i suport a la cultura*

L' UMSILC també s'ocupa del que denomina "indústria cultural". En aquest apartat comentarem algunes de les dades i valoracions que es fan a l'esmentat document. D'altra banda, també introduïrem una reflexió sobre el paper del sector públic en el suport a la cultura. I ho farem subratllant, com hem fet fins aquí, la distància que hi ha entre les polítiques que la majoria de les administracions catalanes han practicat fins ara, que, amb l'excusa d'un pretès suport del català, es basen en l'exclusió quasi total del castellà de

¹⁰⁰ Així es reconeix al document, *vid.* p. 86.

¹⁰¹ I que va concloure amb un acord en virtut del qual les distribuïdores oferirien més pel·lícules en català, però la Generalitat subvencionaria els doblatges (*vid.* D. Morán, "Generalitat y "majors" pactan un doblaje al catalán sin sanciones", *ABC*, 27 de setembre de 2011, https://www.abc.es/play/cine/abci-doblaje-peliculas-catalan-201109260000_noticia.html).

¹⁰² *Vid.* F.H. Valls, "El Gobierno cierra con ERC los PGE a cambio de más subvenciones al catalán", *El Confidencial*, 15 de desembre de 2021, https://www.elconfidencial.com/espana/2021-12-15/el-gobierno-subvencionara-series-en-catalan-para-salvar-la-cuota-netflix-que-exigia-de-erc_3341550/.

¹⁰³ El vídeo de "Els Catarres" de la seva popular cançó *Jenifer* ha tingut en gairebé onze anys sis milions de visualitzacions. El vídeo de Rosalia a YouTube, també en català, "F*cking Money Man" ha tingut en menys de tres anys més de 40 milions de visualitzacions.

molts àmbits vinculats a la protecció oficial de la cultura; contradient així el que hauria de ser un plantejament de consens, en el qual el suport al català sigui compatible amb el reconeixement de l'espanyol també com a llengua dels catalans i de Catalunya. Aquest reconeixement no es pot donar per descomptat sinó que cal fer-lo explícit per tal que l'exclusió de la llengua no sigui percebuda també com a exclusió d'una part de la ciutadania.

Hem de tenir en compte que aquest debat no es fa sobre el buit, sinó que hi ha un plantejament, que ha tingut empara institucional, que pretén que només és cultura catalana la que es fa en català¹⁰⁴; un plantejament que coincideix amb el nacionalista (al qual respon, com hem vist, el mateix *Pacte Nacional per la Llengua*) i que defensa que l'única llengua que ha de ser punt de cohesió a Catalunya és el català. És, per tant, un debat que cal afrontar i en el qual no és legítim que els actors públics no defineixin clarament la seva posició.

Començant per allò que planteja el document -i allò que no diu-, la presència que té el català al món cultural és en bona part, conseqüència de les subvencions públiques que reben les publicacions, espectacles o realitzacions en català i que o no reben aquelles que es fan en castellà o, si més no, hi tenen més difícil accés¹⁰⁵. Potser això expliqui, com a mínim en part, que malgrat ser el castellà la llengua majoritària de Catalunya, l'oferta teatral en català sigui entre el doble i quasi el triple de la que hi ha en castellà, d'acord amb les dades que ofereix l'UMSILC¹⁰⁶, la qual cosa ha implicat que, també d'acord amb les indicacions que ofereix el mateix document, l'assistència a espectacles en castellà hagi

¹⁰⁴ Recordem el debat de l'any 2007, quan només van ser invitats a la Feria del Llibre de Frankfurt, els autors catalans que escrivien en català, deixant fora als escriptors catalans de llengua castellana, <https://www.ccma.cat/324/els-autors-en-castella-mes-coneguts-no-seran-entre-els-representants-de-la-cultura-catalana-a-frankfurt/noticia/199671/>.

¹⁰⁵ *Vid.*, per exemple, la Resolució CLT/1484/2021, de 13 de maig, de convocatòria per a la concessió de subvencions, en règim de concurrència no competitiva, a la producció editorial en català i occità, *DOGC*, 21-V-2021, amb una dotació de 700.000 euros. A la plana web de l'Institut Català de les Empreses Culturals es poden trobar les diverses convocatòries obertes, en les que s'aprecia que la utilització de la llengua catalana o aranesa suposa tenir més probabilitats d'obtenir l'ajut. *Vid.*, per exemple, la Resolució CLT/234/2022, de 4 de febrer, per la qual es dona publicitat a l'Acord del Consell d'Administració de l'Institut Català de les Empreses Culturals, pel qual s'aproven les bases específiques que han de regir la concessió de subvencions per a la producció de nous muntatges teatrals de sala i de carrer de caràcter professional per a la temporada 2021-2022 (*DOGC*, 10-II-2022), a on s'estableix que la utilització de la traducció en llengua catalana o aranesa suposa 10 punts de valoració. S'estableix el mateix a altres bases reguladores; per exemple, a les Bases específiques que han de regir la concessió de subvencions per compensar el dèficit d'explotació per l'exhibició de muntatges teatrals de caràcter professional (*DOGC*, 25-V-2021).

¹⁰⁶ *Vid.* p. 91. L'oferta en català es situaria en el 60%, mentre que l'oferta en castellà estaria entre el 21% i el 27%.

caigut dràsticament en termes percentuals¹⁰⁷. Si aquest descens té a veure amb un increment en termes absoluts dels espectadors, i en què els nous espectadors prefereixen obres en català, no hi hauria cap objecció a fer, però, si també aquí, podem entreveure un procés de substitució del castellà pel català, hauríem de plantejar les mateixes objeccions que ja hem detallat a altres epígrafs d'aquest document.

L'exclusió del castellà també s'aprecia en dos àmbits sensibles. Un d'ells són els premis literaris. Tal com ha mostrat l'AEB, la majoria dels premis literaris que convoquen els ajuntaments catalans exclouen el castellà¹⁰⁸. D'altra banda, a les adquisicions de les biblioteques públiques catalanes de llibres infantils, el castellà té un pes molt més petit que el que es correspon a la posició de la llengua com a llengua materna, d'identificació i habitual dels catalans. Reiterem que el castellà és llengua materna de més de la meitat dels catalans i exclusiva d'identificació o habitual de gairebé la meitat de les persones que resideixen a Catalunya. Malgrat això, l'any 2020 els llibres de la secció infantil en castellà van suposar el 13,03% de les adquisicions a Girona, el 14,03% a Lleida, el 25,73% a Barcelona i el 17,47% a Tarragona. Del total de llibres infantils adquirits a tota Catalunya, només un 22% va ser en castellà¹⁰⁹.

La garantia del coneixement del català no pot fer-se a costa de reduir l'ús del castellà i res justifica que es limiti l'adquisició de llibres en la llengua que és la llengua materna de la majoria dels catalans. Malgrat que aquest plantejament sigui perfectament comprensible des d'una perspectiva nacionalista, és una perspectiva que no podem compartir.

8. El món digital

¹⁰⁷ Vid. p. 91. Al 2007, gairebé la meitat dels espectadors responien que el darrer espectacle que havien vist era en castellà, mentre que al 2020 aquest percentatge s'havia reduït al 26%.

¹⁰⁸ Les dades recopilades per províncies poden consultar-se aquí: https://www.aebcatalunya.org/images/ANEXO_PREMIOS_AYUNTAMIENTOS_PROVINCIA_DE_BC_N.pdf, https://www.aebcatalunya.org/images/ANEXO_PREMIOS_AYUNTAMIENTOS_PROVINCIA_DE_TARRAGONA.pdf, https://www.aebcatalunya.org/images/ANEXO_PREMIOS_AYUNTAMIENTOS_PROVINCIA_DE_LLEIDA.pdf, https://www.aebcatalunya.org/images/ANEXO_PREMIOS_AYUNTAMIENTOS_PROVINCIA_DE_GIRONA.pdf.

¹⁰⁹ L'informe pot consultar-se a aquest enllaç: <https://www.aebcatalunya.org/images/Bibliotecas2020yevolucion.pdf>.

En aquest apartat, el document no pot més que felicitar-se pel fet que la posició de la llengua catalana a Internet és més alta de la que tocaria per nombre de parlants. Així, malgrat que el català no es troba entre les 100 llengües amb més parlants del món¹¹⁰ a Internet es posiciona en el lloc 45. Certament, el català, com també totes les llengües que no són l'anglès i el xinès, s'enfronta al problema que el document anomena “diglòssia digital per a la diversitat lingüística” i que prima les llengües que permeten una connexió amb més persones. Hem de discrepar, però, del fet que el castellà pugui ser considerat a l'àmbit digital com a una llengua hegemònica¹¹¹. Certament, l'espanyol ofereix la possibilitat de comunicar-se amb centenars de milions de persones i això li dona un avantatge indubtable sobre el català, però el pes de l'anglès i la seva capacitat de connectar a l'usuari d'Internet amb més de mil milions de persones fa que, probablement, el castellà també pateixi aquesta diglòssia digital de què parla el document.

D'altra banda, ni tan sols aquí, el document pot evitar deixar anar la indicació indirecta que pel català, com a llengua, seria més favorable que els parlants no tinguessin domini del castellà, per la tendència que tindran els catalanoparlants a fer servir el castellà per a arribar a una audiència més gran. Afortunadament, aquesta indicació no es tradueix en cap recomanació específica.

A aquest apartat, també es tracta el tema de la intel·ligència artificial i la seva vinculació a la llengua. Aquí, s'ha de fer l'advertència que els requeriments, sobretot per part de les administracions públiques, en el sentit que les eines que fan servir intel·ligència artificial hagin d'emprar el català poden suposar increments de costos o endarreriments. Creiem positiu que s'inverteixi en la recerca a l'àmbit de la intel·ligència artificial i que s'aprofiti per integrar al màxim possible la llengua catalana. Això no obstant, no es pot perdre de vista que una llengua amb relativament pocs parlants, com és el català, presenta certs desavantatges amb relació a una altra, com el castellà, que té centenars de milions de parlants, cosa que permet avançar més ràpidament en la seva implementació. Aquí la recomanació seria que l'obsessió nacionalista per la llengua no faci perdre els avantatges que té que l'espanyol, la segona llengua amb més parlants nadius del món i la quarta per nombre total de parlants, sigui també la llengua dels catalans i un actiu important per a la integració de Catalunya al món digital global.

9. Continuïtat de comunitats lingüístiques

¹¹⁰ Vid. pàgina 93 del document “Un marc sociolingüístic igualitari per a la llengua catalana”.

¹¹¹ Vid. p. 94 del document.

L'UMSILC acaba amb un apartat dedicat a la continuïtat de la comunitat lingüística a on es tracten qüestions diverses -i heterogènies- que a vegades no en tenen massa relació amb el títol de l'epígraf. Així, per exemple, es tracta el tema de l'oficialitat del català a la UE, que ja sortia a l'apartat 2 ("La situació jurídica de la llengua catalana") i que hem comentat en la part d'aquest document que dedicàvem a aquest tema.

En relació a la qüestió que dona títol a l'epígraf, cal dir que és evident que hi ha certes dificultats, no tant perquè hi hagi entrebancs a la comunicació entre les persones de les diferents comunitats on es parla català (que no n'hi ha) ni perquè no existeixin institucions comunes que tractin els temes relatius a la llengua (que n'hi ha), sinó perquè el tema de la continuïtat de la llengua té un rerefons polític, una mostra del qual és el document que comentem.

Com ja havíem avançat, el document parla del català com a "patrimoni històric de Catalunya", i ja advertíem que aquest concepte no només no respon a la naturalesa de les llengües (que no són patrimoni dels territoris, en primer lloc, perquè les llengües no tenen propietaris i, en segon lloc, perquè els territoris no poden ser titulars de res), sinó que, sobretot, pot despertar sospites que la llengua s'estigui fent servir amb una determinada finalitat política.

Aquesta utilització política de la llengua és evident des d'una perspectiva nacionalista, ja que la construcció política es basa en bona mesura en la llengua, i en el cas del nacionalisme català, en una gens dissimulada pretensió de convertir en una realitat política els territoris en què es parla la llengua catalana (els anomenats "Països Catalans"). Una realitat política en la qual no es descarta que Catalunya tingués la posició de *primus inter pares* (per fer servir una expressió que, en un altre context, utilitza el document que comentem). La pretensió que el català fos patrimoni històric de Catalunya seria una prova d'aquesta voluntat de que Catalunya tingués una certa prevalença sobre altres territoris on es parla el català; una prova que aïlladament seria poc significativa, però que s'uneix a evidències més contundents. Un exemple el trobem a la resolució del Parlament de Catalunya sobre la unitat de la llengua catalana. En aquest sentit, és significatiu que la Resolució del Parlament de Catalunya de 27 de setembre de 2013 sobre el dret a decidir¹¹² inclogui una referència a la unitat de la llengua catalana i l'impuls d'accions de cooperació amb les comunitats i territoris amb els quals Catalunya comparteix la llengua

¹¹² Resolució 323/X del Parlament de Catalunya, sobre l'orientació política general del Govern,

catalana¹¹³, però hi ha més resolucions del Parlament de Catalunya sobre aquesta qüestió¹¹⁴. Fins i tot hi ha resolucions del Parlament de Catalunya sobre el tractament de la llengua a altres Comunitats Autònomes, com l'aprovada a l'any 2014 sobre el català com a llengua vehicular a les Illes Balears¹¹⁵. A aquesta darrera Resolució es pot llegir:

“Manifestar la necessitat que el Govern de les Illes Balears compleixi els articles de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears que es refereixen a la llengua catalana com a llengua vehicular de l'ensenyament a aquesta comunitat i, per tant, retiri el Decret 15/2013, del 19 d'abril, pel qual es regula el tractament integrat de les llengües als centres docents no universitaris de les Illes Balears, i el Decret llei 5/2013, del 6 de setembre, pel qual s'adopten determinades mesures urgents en relació amb la implantació, per al curs 2013-2014, del sistema de tractament integrat de les llengües als centres docents no universitaris de les Illes Balears, que no estan avalats per la comunitat educativa balear”.

El Parlament de Catalunya, actuant com a garant de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears davant el govern autonòmic balear, i exigint-li la retirada d'un decret i d'un decret llei! Sort que estem dintre del mateix Estat perquè, si es tractés d'Estats diferents, una resolució com aquesta podria ser contrària a l'obligació internacional de no ingerència en els assumptes interns d'un altre país.

No només hi ha ingerència als assumptes de les Illes Balears per causa de la llengua. El Parlament de Catalunya també ha considerat que podia incidir en les decisions del Govern i de les Corts d'Aragó tot dictant-los-hi el nom que haurien d'adoptar les llengües del seu territori¹¹⁶. La ingerència s'estén, fins i tot, a d'altres països, com mostra la Resolució 306/XI del Parlament de Catalunya, sobre l'orientació política general del Govern, de 6 d'octubre de 2016, on podem llegir:

¹¹³ *Vid.* el epígraf XIV de la Resolució (“Llengua i cultura”).

¹¹⁴ *Vid.*, per exemple, la Resolució 197/VII, sobre el reconeixement jurídic de la llengua catalana en el conjunt de l'Estat espanyol i de la Unió Europea, de 2 de març de 2005.

¹¹⁵ *Vid.* Resolució 505/X del Parlament de Catalunya, sobre la defensa del català com a llengua vehicular de l'ensenyament a les Illes Balears, de 30 de gener de 2014.

¹¹⁶ *Vid.* Resolució 500/X del Parlament de Catalunya, sobre la promoció de la unitat i les denominacions pròpies de la llengua catalana de 30 de gener de 2014. Aquí podem llegir: “El Parlament de Catalunya expressa la seva preocupació per la decisió del Govern d'Aragó i de les Corts d'Aragó d'evitar anomenar el català i l'aragonès amb llurs denominacions pròpies com a llengües del seu territori”. En aquest cas, la ingerència no es limita al català, sinó que inclou com han d'anomenar les institucions aragoneses una llengua que el Parlament de Catalunya designa com “aragonès”.

“I.4. Països Catalans

19

El Parlament de Catalunya reconeix la realitat del conjunt de territoris dels Països Catalans, formats per Catalunya, el País Valencià, les Illes Balears i Pitiüses, la Catalunya del Nord i les comarques catalanoparlants de la Franja de Ponent.

(...)

21

El Parlament de Catalunya expressa el seu suport als moviments que en aquests territoris dels Països Catalans reclamen el dret a decidir l'estatus polític propi, els drets lingüístics, els vincles mutus i la reivindicació del nom administratiu propi”.

No ens ha d'estranyar que, davant aquesta resolució, França protestés¹¹⁷ perquè aquí no només s'està tractant d'una part del territori francès, sinó que expressament es dona suport a qui reivindiqui l'autodeterminació d'aquests territoris.

D'allò que hem vist fins ara es desprèn que la unitat de la llengua té un caire polític que no ajuda precisament al tractament de les qüestions purament filològiques o comunicatives. Potser seria bo que els nacionalistes abandonessin la seva obsessió per la vinculació entre llengua, territori i estructures polítiques per tal d'afavorir la convivència entre persones, comunitats i països.

10. Conclusió

Com hem exposat a l'apartat 1, el Pacte Nacional per la Llengua i el document “Un marc sociolingüístic igualitari per a la llengua catalana” només tenen sentit dins del marc ideològic del nacionalisme, un marc que parteix del principi que la llengua catalana ha de tenir una posició de preeminència dins de Catalunya. Nosaltres proposem un apropament diferent, un apropament allunyat de les propostes nacionalistes i que, en el fons, no és més que el reflex del pacte constitucional.

¹¹⁷ “París avisa l'independentisme que la Catalunya Nord no vol deixar de ser part de França”, *El Periódico*, 15 de novembre de 2016, <https://www.elperiodico.cat/ca/politica/20161115/paris-diu-catalunya-nord-no-vol-deixar-ser-francesa-5629710>.

Per a nosaltres, tant el castellà com el català i l'aranès, amb les seves particularitats en el cas d'aquesta última llengua, són llengües oficials i, per tant, pròpies dels catalans. La convivència entre elles ha de basar-se en la utilització normal del castellà i del català per part de les administracions i la seva presència com a llengües vehiculars i d'aprenentatge al sistema educatiu. En les relacions entre particulars, la llibertat per triar una llengua o una altra, tant si és oficial com no oficial, ha de ser total, amb el límit del respecte als drets d'informació dels consumidors i usuaris, que, en determinats supòsits, pot implicar la necessitat de fer servir alguna de les llengües oficials, però sense excloure'n cap d'elles. El marc de convivència entre llengües que dissenya la Constitució, i que nosaltres compartim, impedeix que a les comunitats amb llengua cooficial hi hagi espais o territoris assignats a cadascuna d'elles. En el cas de Catalunya, això implica que castellà i català han de conviure i que el sistema educatiu ha de garantir el domini d'ambdues llengües al final dels estudis obligatoris. A la Vall d'Aran, també s'ha de garantir l'ensenyament de l'aranès.

La utilització de les llengües oficials a l'escola, però, no només té com a finalitat el seu domini, sinó també l'exercici d'un dret que tenen els alumnes de rebre almenys una part de la seva educació en la llengua oficial, que sovint serà també la llengua materna. És per això que el castellà ha de tenir una presència significativa com a llengua vehicular i d'aprenentatge a l'escola. Tant el castellà com el català han de ser llengües escolars reconegudes, de prestigi i de convivència.

Aquesta ha de ser també la situació a la Universitat, on el principi que cada membre de la comunitat universitària pugui fer servir qualsevol de les llengües oficials (i, afegiríem, l'anglès, llengua habitual de treball a les universitats a qualsevol país del món) hauria de ser la base de la convivència lingüística. Això no impedeix que les universitats busquin que les llengües oficials estiguin presents a la docència en una proporció adequada, però aquestes polítiques en cap cas justificarien l'exclusió d'una llengua oficial. L'equilibri entre el castellà i el català, tant pel que fa al seu caràcter oficial com la condició de llengua materna de la majoria dels catalans no es pot posar en perill.

Els mitjans públics de comunicació també han de fer servir ambdues llengües oficials (així com l'aranès) sense que cap d'elles estigui exclosa a la pràctica,

El món de la cultura i la seva promoció ha d'incloure totes les llengües oficials. És inadmissible, com succeeix ara, que, per exemple, les administracions excloguin dels premis literaris obres escrites en castellà.

Finalment, s'ha de renunciar a utilitzar el català com a eina política que justifica la ingerència de les institucions catalanes en les decisions polítiques d'altres comunitats autònomes. El català no és patrimoni dels nacionalistes catalans ni de les institucions catalanes, sinó que, com qualsevol llengua, és patrimoni de totes les persones que la parlen, tant a Catalunya com a fora de Catalunya, en els seus vessants d'eina de comunicació i d'objecte d'estudi o de difusió. És clar que els poders públics també desenvolupen funcions amb relació a les llengües, però rebutgem tot intent de fer servir la llengua com a eina d'un projecte nacionalista que pretén modificar els hàbits lingüístics dels ciutadans, en contra, a més, d'allò que estableix el marc constitucional de convivència.

Llibertat i respecte. Reconeixement que Catalunya és una societat bilingüe i que s'ha de promoure el coneixement de totes les llengües oficial, però sense que les polítiques de promoció del coneixement siguin polítiques de promoció de l'ús. Perquè la promoció de l'ús d'una llengua és, en realitat, una política orientada a la disminució de l'ús de les altres llengües. I això, que no té legitimitat en cap cas ni respecte a cap llengua, és completament inadmissible quan del què es tracta és aconseguir que minvi la utilització d'una llengua oficial: el castellà en el cas de Catalunya.